هغه پلا او دا پلا

(یونلیک)

لیکوال:

د اکاډمیسین کاندید م. انور نومیالی

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

باسمه تعالی

هغه پلا او دا پلا

(یونلیک)

لیکوال: **محمدانور نومیالی**

زیار او سمون: **مطیع الله روهیال**

خپروونکی: **علامه رشاد خپرندویه ټولنه** – کندهار

کمپوز او ډیزاین: **روهیال کمپیوټر اداره** - کندهار

چاپ کال: ۱۳۹۳ش

چاپ شمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

د مخونو شمېر: ۷۲ مخه

د خپرونو لړ: ۸۹

چاپځای: ملالۍ مطبعه

تلیفون: ۰۷۰۰۳۲۶۰۱۱

ایمیل: mrohyal@yahoo.com

ټول چاپي حقوق په خپروونکي اړه لري!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپروونکي یاداښت

"هغه پلا او دا پلا" د اروابناد استاد محمدانور نومیالي د یوه اوږده سفر لنډه سفرنامه ده. زموږ په افغاني پوهانو کي ډېر لږ داسي کسان موجود وه یا دي چي ډېر څه په لږو خبرو کي ووایي او یا ئې ولیکي. دغه وړتیا خدای پاک د استاد نومیالي په وجود او قلم دواړو کي ایښې وه. د دغه اوږده سفر اوږده بیانونه ئې په خپل توانا قلم داسي رالنډ کړي چي سړی ډېر څه ځني فهمولای سي.

تر دغه سفر مخکي استاد د هغه مهال د شوروي اتحاد خوا ته یو بل سفر کړی وو، چي د هغه سفر مفصل یونلیک ئې د "څه چي وینم هغه وایم" تر نامه لاندي لیکلی وو، خو متاسفانه دغه یونلیک اوس زموږ په لاس کي نسته، چي د هغه په لوستلو سره مو د استاد له هغو خوږو او اوږدو بیانو څخه خوند اخیستی وای.

حاضره سفرنامه د اروابناد نومیالي صاحب د سفر بېلابېل بیانونه لري، چي استاد په خپل جادویي قلم لیکلي او موږ ته په میراث پرې ایښي دي. د استاد د سفرنامې لیکلو میتود هم د هغه د څېړنیزو موضوعاتو په څېر دئ، چي نوي خبري په نوي انداز بیانوي. د استاد دغه روش د هغه په ټولو لیکنو او آثارو کي معلوم او ښکاره دئ.

د دغي سفرنامې لومړی چاپ د (۸۶ – ۱۳۸۷) کلونو د ښکلا مجلې په اوو پرله پسې ګڼو کي وسو. خو حاضر یونلیک ما د استاد له هغي خطي نسخې څخه برابر کړی دئ، چي د دوی په خپل قلم لیکل سوې او دوه کاله مخکي د هغه زوم ښاغلي ډاکټر شېرحسن حسن له مسکوه د چاپ په نیامت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کندهار ته رالېږلې وه، خو زما د زیاتو مصروفیتونو له وجې ئې تر اوسه چاپ ځنډېدلی وو.

زه د ښاغلي ډاکټر حسن څخه مننه کوم، چې زموږ د دغه حقداره او لوی عالم د آثارو په چاپ او برابرولو کې ئې همېشه کوښښونه او هڅې کړې دي. خدای پاک دې عوضونه ورکې. د دې تر څنګ د ښکلا مجلې له مسئولینو څخه هم مننه کوم، چې څو کاله مخکې ئې موږ د استاد نومیالي له سفرنامې څخه خبر کړو، او د دغه یونلیک خواره ئې په موږ د خپلې مجلې له لارې وڅکل.

په آخر کې دا د ځان له پاره د فخر خبره بولم چې د استاد نومیالي د ډېرو نورو آثارو تر څنګ د دغې سفرنامې د کتابي بڼې چاپ مې په نصیب سو. نور نو تاسې د استاد د دې اوږده سفر د دغې لنډې خو خوږې سفرنامې لوستلو ته رابولم.

په درنښت

مطیع الله روهیال

د علامه رشاد خپرندویه ټولنې مشر

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه

د شلمي پېړۍ اته اتيايم کال وو چي د کابل د علومو په اکاډيمي کي د يو کارمند په توګه دا زمينه راته برابره سوه چي د شوروي اتحاد څو ښارونو ته په اوږده سفر ولاړ سم او هلته په لېننګراد، مسکو او تاجکستان کي ټوله لس مياشتي تېري کړم. ما چي د شوروي اتحاد د اقتصادي عجايباتو او کلتوري کمالاتو خوږي افساني ويلي وې نو ډېره علاقه مي درلوده چي په سرسره دغه نوې دنيا په خپلو سترګو له نژدې څخه هم ووينم.

د ليدلو او کتلو په وخت کي ئې ما لنډکي يادابښتونه هم له ځانه سره اخيسته او په خيال کي مي راګرزېده چي ښايي په کوم فرصت کي به ئې د يوې سفر نامې په توګه هم سره واوډم.

کله چي مي دغه سفر پای ته ورساوه او هيواد ته راغلم نو سمدستي مي د سفرنامې په ليکلو هم ګوتي پوري کړې او په هغې کي مي ښه او بد مشاهدات له يوه مخه له خپلو زړو او نورو خاطراتو سره يو ځای نژدي په درو سوو مخونو کي د يوه جونګ په بڼه وليکله. خو دې سفرنامې چي يوازي توصيفي رنګ نه درلودی بلکي زما د مشاهداتو يوه عکاسي وه نو زما د پخوانيو خيالاتو او خاطراتو سره مي يو ځای په نوي ادبي سبک بې له کرونولوجۍ څخه تر وړو عناوينو لاندي ترتيب کړه. د دې جونګ له پاره مي داسي نوم وټاکی: "څه چي وينم هغه وايم"، د دې جونګ درې کاپۍ ما په خپل قلم د کاربن پېپر په وسيله سربښته کړې. يوه کاپي ئې ما د کوټه سنګي په کور کي ايښې وه چي د هغه له يو مخيزه ړنګېدو سره هم له منځه تللې ده. خو دوې کاپياني ئې زما د اکاډيمۍ په کوټه کي پرتې وې چي البته که د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهمېده خلکو په لاس نه وي ورغلي نو خو د پښتو ژبي په ګناه به د اور په لمبو کي پوپنا سوي وي. دا قصه به نوره پر دغه ځای پای ته ورسوم، ځکه نه به په نړېدلي، نه په سوځېدلي او نه په مړه سوي پسي دا په کار ده چي څوک تر وخت وروسته د ارمان اوښکي توی کړي.

دوهم ځل چي بیا د ۱۹۹۱کال په نومبر کي د شوروي پر خوا راوتلم نو دا ځل مي وختي لا په زړه کي وه چي په یوه بله سفرنامه هم لګیا سم او د حالاتو د تغیراتو انعکاسات هم د کاغذه پر مخ وکاږم. شروع مي په وکړه خو پوره مي نه کړه. ځکه د آوارګۍ په ببړنیو منډو کي داسي باډاسکو واخیستم چي د پښنې د ټینګولو مجال مي په ډاډه زړه چیري نه سوای موندلای.

د دې دوهمي سفرنامې یو شمېر چټل یادابښتونه چي ما د ۱۹۹۱ او ۱۹۹۲ په یو څو هفتو کي په پنسل کښلي وه، تر دیرلس کاله وروسته نن (۱۳/ ۴/ ۲۰۰۴) په هغو زړو پاڼو کي ما ته په مخه راغله چي زما پالونکي ډاکټر شېرحسن لا څلور کاله وړاندي له مسکو څخه ډنمارک ته زما په خرائطو کي رالېږلي وه.

دا پاڼې چي مي وکتلې د ژوند هغه ترخې ئې را په زړه کړې چي ما بېخي له یاده ایستلې وې. خو څرنګه چي زما د سرنوشت یوه برخه ئې انعکاسوله او بل یو څه تېري سوي خبري ئې هم را په یادولې نو مي په دې وارزولې چي له چټلي لیکني څخه ئې راوباسم او نورو ته ئې د لوستني له پاره د یوې قصې په توګه ولیکم. ځکه چي د چټلي لیکني ځیني ځایونه ئې حتی ما په خپله هم نه سوای لوستلای.

څه سرمو پرله ګرزوم، دا ځل مي وختي لا د دې سفر دګذارشاتو له پاره داسي نوم وټاکی چي: "هغه پلا او دا پلا".

هغه بله پلا چي ستر شمالي ګاونډي ته رارهي کېدم نو داسي تصور مي کاوه چي د خپل بحراني هیواد له اړودوړه څخه د یو څه وخت له پاره راوزم او داسي یوه هیواد ته راځم چي ټوله ژوند ئې د پلان سوي تمدن له اوډلي نظمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره پر سور برابر چلېږي او څوک نه پکښې ديغېږي.

خو دا پالا چې مې حرکت راکاوه نو شرايطو ډېر تغير خوړلی وو او ما په دې راز تصور کې ورته راوهلې وه چې له يوه کوچني بحراني وطنه څخه بل لوی بحراني وطن ته په سفر رارهي يم. دا به نو وروسته راته څرګنده سي چې آيا له باران څخه ناوې ته راغلی يم او که له ناوې څخه باران ته.

هغه بله پلا په دې فکر وم چې ښايي د شوروي ټولني په علمي محافلو کي به زه د دې امکانات ولټوم چې د ژوند د مسايلو په باره کي يو څرګند بصيرت منځته راسي او ټوله په دې وپوهېږو چې څه کوو او کومي خوا ته روان يو. خو دا پلا په دې ښه پوهېږم چې ټوله وندرونه شلېدلي دي او تړلي يا ناتړلي بودګان ګرده يو د بله سره په لغتو وهي او په تکه توره دربله کي په نامعلومه غوښتنو پسي له يوه مخه تېرېږي. دا نو يو بې هدفه حرکت وبولئ چي خپله نتيجه د تصادفاتو په لېونيو ټکرونو کي ټاکي. ځکه هر څوک د هغي نامعلومي نتيجې په انتظار کي شپې تېروي چې سبا به څه پېښ سي.

زموږ يوه شاعر ګوره چې په کوم خيال په پخوا کي لا داسي ويلي وه، چي:

زموږ کښتۍ ئې ډوبوله –خپل درياب ئې طوفاني سو

همدا ګړی خو واقعيت دا دئ چي نن زموږ بېړۍ هلته مخ پر ډوبېدو ده او دلته بيا درياب له خپلي لوی والي سره خورا ډېر طوفاني دئ. زه نو ګويا له ډوبېدونکي بېړۍ څخه طوفاني درياب ته راغلی او يا راپرځېدلی يم.

په لوی سر کي زما خيال داسي وو چي لېننګراد ته ولاړ سم او هلته د افغانستان د توکم پېژندني په باره کي د "بيليو" هغه کتاب ترجمه کړم چي "د افغانستان د توکم پېژندني په اړه يوه پلټنه" نومېږي. خو په شوروي کي د تحولاتو يا تغيراتو له کبله زما د سفر ځای په تاشکند واوښتی. يا دا چي د مسکو ميرزايانو زه پر تاشکند باندي تحميل کړم. تر دې آنه لا په دې نه پوهېږم چي هغه د ترجمې چاره به دلته وکړای سم او که نه؟ په هر حال د بې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثمره ژوند د وخت د تېرېدو هدف خو مي دلته هم تر سره کېدای سي. يو چا په کابل کي پوښتنه راڅخه وکړه چي څونه وخت به په تاشکند کي پاته سې؟ ما په جواب کي هغه ته وويل چي زه خو پر خپلو مشکلاتو باندي حساب کوم. که مي هلته تر خپل کور تکليفونه لږ وه نو ښايي چي پوره لس مياشتي به ډېره ورته واچوم، او که بيا زيات وه نو لږم به د کوچ د ويلو سره بيرته خپله لکۍ پر شا راواړوي او راځي به د خپل پلار او نيکه تاريخي دوږخ ته.

***

د دې پلا د سفر پروګرام زموږ د اکاډيمۍ انډيوالانو ته د شوروي د روابطو هغه وروستۍ مرحله ښکاري چي د تېرو څو کلونو په موده کي ئې د هر پلو هوښيارانو په سياسي تجارت يا تجارتي سياست کي خورا واره داره دوه اړخيزه استفادې وکړې، چي خبره پر بله خوا راڅخه اوړېده نه سي نو د ۱۹۹۱ کال د نومبر پر شپږمه زما ټوله کارونه يا کاغذونه دې ته جوړ سوه چي مخ پر ازبکستان راوخوځېږم. په اکاډيمي کي د مهربانه يارانو پاملرنه او پېرزوينه وه چي دا پلائې په رسمي موټر کي تر هوايي ډګره پوري راورسولم او د سفر په عملي جريان کي ئې واچولم.

هوايي ميدان ته د ورننوتلو په ټاکلې لار کي خورا لوی بولکان، بکسونه او مالونه يو په بل پسې کتارونه پراته وه، چي د تلاښۍ تر ځارني تېر سي. ما هم خپله بار و بنه په دې کتار کي يو ځای کښېښووله. دلته واړه خيرن هلوکان او چټل زنکيان په ډلو ډلو هم دې خوا او هم ها خوا ته ښورېدله او د خلګو مالونه ئې د حملې په څېر له يوه ځايه څخه بل ته ورسره وړله. کله کله به لا داسي هم پېښېده چي تش به ئې يوه کوچنوټی بکس ته مازي لاس وروړی نو سمدستي به ئې د هغه له خاونده څخه پنځوس او يا سل افغانۍ وغوښتلې. د سړي وخت په دې کش واکش کي ډېر تېرېدی چي د نيم فقير

(c) ketabton.com: The Digital Library

– نيم جوالي له دې لېوني چپاوه څخه هم خپل ځان او هم خپل شيان وژغوري. دلته نو ښځي، کوچنيان، ځوانان ډېر تاوبالا کېدله. تا به ويل چي نو ټوله کابل اراده کړې ده چي نور نو د شمال په سفر رهي سي او يا له خپله ټاټوبي څخه د تېښتي کونه وکاږي.

سپاهيان په دې وخت کي د ميدان قهرمانان ښکارېدله. سترګي ئې چپه و راسته په خلګو پسي اړولې را اړولې. ځکه يوازي د دوی خوله چلېدله چي ووايي: هلوکو پر دې خوا ولاړ سئ او يا پر هغه خوا ووزئ. يو ګړی يا بل ګړی ئې په خښمېدلي بږغ سره هم پر ځينو خلګو باندي زيږې نارې وهلې. خو ځيني معتبره سرکاري يا فېشني کسان بيا له خپلو موټرانو سره د سلاميو په لار کي بې له تلاښيو څخه په بې غمه زړه هوسا تېرېدله. دلته د سړي په خپل اجتماعي او سياسي دريځ ښه پوره سد رسېږي چي زه په کومه طبقه پوري اړه لرم.

نيم ساعت وروسته د تلاښۍ د خوني دروازه خلاصه سوه. يوه چوپه خلګ چي په اوږو ئې ډکې سره وهلې په خپل خدای ورکړي زور د ننه ورننوته او نور بيا لکه خوټې دباندي په انتظار کي چخ پر چخ پاته سوله. ځيني چالاکه او تکړه کسان د تلاښۍ د مامورانو سره داسي په خلاصه خوله او په خوږه لهجه ږغېدله لکه د خپل کور سکه غړي چي ئې وي. خو ځيني نور بيا له دې طلايي چانسه څخه وچي شونډې محروم پاته وه. په دې مهال کي دا هم ليري نه وه چي يو هوايي راکټ دلته زموږ په منځ کي له يوې خوا څخه ونښلي او د ټولو سرنوشت په يوه شېبه کي پر بله خوا ورواړوي. ښه نو ما بې لاسه او بې پښو ته هم روڼ يا واری له ښه مرغه راورسېدی. زما کالي ئې په خورا حيواني لېونتوب سره دې او ها خوا ته راوشنله او راوپاشله. د کسټ يو درې پيټې چي ما د ګرباچوف د نونسم کنفرانس بيانيهورباندي ثبت کړې وه، هغه ئې واخيستې او ضبط ئې کړې، په کړه خوله مي زاری ورته شروع کړې چي زما ټوله علمي سفر هم د دغي بيانې د ژبي او محتوياتو سره اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري. خو حوالدار نه په دې خبرو پوهېدی او نه ئې زما پر چټې سورنا باندې غوږ نيوی. دا وينا هغه بل ګښت ما په دې نيت ثبت کړې وه چې يو خو ئې د روسي ژبې د زدکړې له پاره په کار واچوم او بل د ګرباچوف په هغه نظرياتي تجدد ځان سم وپوهوم چې غواړي د معقوليت په عنصر د تاريخ جريان اداره کړي، چې خبره پر بله خوا راځخه ولاړه نه سي نو د پيټو د ضبط له پېښې سره دلته رامعلومه سوه چې پيټې هغه مهال سړی له ځانه سره وړلای سي چې د اطلاعاتو او کلتور د وزارت د مامورانو له خوا کتل سوي وي او د سانسور ټاپه ئې خوړلې وي. زما ناکاره منطقو نو دلته کار نه کاوه، ځکه شنه خرتوبې د قانون په نامه پر هر شي غالبه وه. له ځانه سره په دې غمجن تصور کې ډوب وم چې بې له دغو پيټو به په خالي ټيپ ريکارډر د دې اوږده سفر غمېدلې شپې او ورځې بېکاره ځنګه تېروم. ما خو نو داسي جوړه کړې وه چې يو ځل به د ګرباچوف د وينا انګرېزي متن ګورم بيا به هغه د روسي ژبې له متنه سره مقابله کوم او پيټه بيا له همدې روسي متنه سره اورم څو چې په يوه ټک درې مرغۍ پر يوه ځای ښکار کړم.

دې ټکي ته به اوس راسو چې موږ د دې لاري مسافر کله له لومړۍ تلاښۍ څخه راووتلو نو هلته نژدې يو کوچنی موټر ولاړ وو او هغه ته ئې له بار و بنې سره وروخېژولو. څه ګړی وروسته موټرګی له سواريانو څخه تر څوکې پوري چخ پر چخ وبوزېدی. ځينو کسانو داسي فکر کاوه چې ښايي دا موټرګی به د آريانا په شرکت پوري اړه لري او وړيا به مو تر ټرميناله پوري رسوي، خو د يوې دقيقې لار چې ئې تر ټرمينال پوري ووهله نو سمدستي ئې د هر سړي او هرې پلنډې پر سر باندې له سوارليانو څخه سل افغانۍ واخيستلې. خلګ چې په هر فکر کې وه او يا ئې هر څه سره ويله خو زما له سره څخه د پيټو سودا نه وتله. يو چا چې زما غمجن مخ ته وکتله نو ئې راته وويل چې ده خپلې پيټې د کوټ په جېب کې اچولې وې او نو ځکه راتېرې ئې کړې او چا ورڅخه وانه خيستې. ما ول چې رشتيا درته ووايم زه د خدای يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساده پټان یم او په دې چلو مي کورټ سد نه رسېږي. په صحبت کې مو سره یاده کړه چې پر پیتو باندې اوس څه بنا ده او کوم سِري پیغام به وي چې څوک ئې په دې وسیله دباندې وباسي. ځکه اوس خره، اوښان، غوایي او هر څه د افغانستان په خاوره وزي او ننوزي خو مخه ئې څوک نه سي بندولای. ده په پاړسي وویل: زموږ هیواد اوس د ملا نصرالدین قبر دئ چې درې خواوې ئې ایله دي او د یوې خوا دروازې ته ئې خورا غټ قلف ورلوېدلی دئ.

شاوخوا مي په ټرمینال کې یو پلو او بل پلو په دې پسې د تلاښ اوربوز ښوراوه چې ګوندې خپلې پیټې بیا هم لاس ته راوړم. یو ډنګری پښتون ځوان چې نرې تېره برېتونه ئې وه دلته داسې ښکارېدی چې د څارندوی یو مؤظف صاحب منصب دئ. هغه مي ودراوه او ورته ومې ویله چې ستا دلته کوم امر چلېږي او که نه؟ هغه په ډېره سړه سینه راغبرګه کړه چې وایه کاکاجانه! څه وایې؟ ما قصه ورته وکړه چې زما د علمي کار درې پیټې ئې په تلاښي کې راڅخه وګرزولې او زه له دې بابته ډېر پرېشانه یم. ده وویل، په بې غمه زړه خپل کارونه خلاص کړه او بیا به زه یو څوک درسره کړم چې هغه پیټې بیرته دروسپاري. لږ څه د بیدارۍ ساه راپکښې وچونېدله او ژر ژر مي د کالو بکس د طیارې پر لوري ورچالان کړ. وروسته نو په هغه ځوان پوري ونښتم او دی چې به هري خوا ته تلی او راتلی زه به سم په پسې وم. د دې له پاره چې ما ته ئې راپام سي نو په عاجزانه مخ مي دلته هلته ارومرو خپل ځان په لیدی. څه ګړی وروسته ئې یو بل زلمي ته وظیفه ورکړه چې له ما سره د تلاښۍ تر لومړۍ کوټې پوري ولاړ سي او هلته پیټې ځني راواخلي.

پر لاري مي همدې زلمي ته د خپلو پیتو قصه کوله او ده چې هغه واورېدله نو ئې په ډېر تعجب له ما څخه وپوښتله چې آیا ګرباچوف هم په دې ارزي چې ویناوې ئې څوک تر خېړنې لاندې ونیسي. ده ته مي په یوه لنډکي جواب کې ورغبرګه کړه چې د اویا کلن کلاسیک سوسیالیزم له ټولو بنیادي اصولو څخه د رجعت جریان د ګرباچوف په اقوالو او اعمالو کې ډېر ښکاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

انعکاس لري، ځکه نو په کار ده چې د دې نوو پېښو ماهيت د همداسي کسانو په اثارو کې وکتل سي. زما سره مرستندوی زلمی مي دې خبري ته راوستی چې د يو چا په آثارو کې پلټنه يوازې دا معنا نه لري چې هغه به زموږ خوښ وي بلکي د حقايقو د روښانه کېدو له پاره هر څوک بايد په خپله اصلي څېره کې وپېژندل سي. دا مرکه مو پر خلاصېدو وه چې د مطلب ځای ته سره راورسېدو او په دوو خبرو ئې تروښوولي پيتې له هغو کسانو څخه راواخيستې. چې زما پر زاريو او جګيو ئې کورټ غوږ نه نيوی. په دې بري باندې ډېر وغوړېدم او ترخه خوابدي مي په خوږه خوشحالي بدله سوه. تر دې وروسته په يوه بله تلاښي کې بيا د يو وحشي سپاهي تر حملې لاندي راغلم. په داسي حيواني منګولو ئې زما نازک او کوچنوټی جاپانی راډيو ټيپ ته لاس ورواچاوه چې ما ول اوس به ئې ټولي ټوټې او پرزې پر ميدان باندي راته کوټه کړي. ده هم پر پيټو قبضه وکړه او يوه بل زلمي ته ئې په لاس ورکړې چې هغه پښتون وو. دې پښتانه ځوان ته چې ما تش د ګرباچوف نوم واخيستی نو شديد ښکنځل ئې هغه ته ورحواله کړه او زما په دې استدلال دی نه پوهېدی چې لکه څنګه چې د ښو خلګو د چارو څېړنه په کار ده همدغه شان د بدو کسانو يا ناکامه اشخاصو پلټنه هم ضروري راته ايسي. له ده سره مي يو ځای د ګرباچوف پر ضد په ښکنځلو او بد ويلو کي برابره برخه واخيسته خو دا خبره مي ورسره زياتوله چې يوازې په دې پوچ ويلو د چا غاړه نه وزي، بلکي بايد د تاريخ روان بهير سمدم وکتل سي او ځان په وپوهول سي. په آخر کي ئې د قوماندې په لهجه راته وويل: واخله کندهاريه خپلي پيتې دي!

تر کوچنيو او لويو خبرو چې راتېر سو نو هغه وو چې بالآخره الوتکي ته وختلو او په هر خالي ځای کي چې د چا زړه غوښتی نو هلته کښېنستی. طياره لويه وه او په بره يا په پسور ئې يوې او بلې خوا ته څنګ پر څنګ درې د ناستي ځايونه درلوده او شپږ نفره ئې ځايوله. په الوتکه کي د ننه د خلګو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا اندېښنه وه چې ځیني مالونه ئې پر ډاګ پاته سوه او طیارې ته نه سوه راپورته. چالاکه کسانو په ویړه خوله ځرګندوله چې موږ خو تر آخره خپل مالونه راورسوله او الوتکي ته مو هم وخېژوله. ما له ځانه سره ویله، که زما د کالو بکس چیري پاته سوی وي نو بیا معلومه نه ده چي ځو ورځي به پرله پسې په هغه پسي میدان ته ځغلم راځغلم. ځکه له دې نظم یا بې نظمۍ څخه وختي په څه نه پوهېدم. خو سودایي خلګو ته مي ډاډ ورکاوه چي هر څه پر خدای وسپارئ ځکه یوازي همدغه امکان دئ چي یو څه د زړه سوده په کېدای سي.

دغه راز ګرده بیروبار ته چي سړی ګوري نو نتیجه ئې په دې جمله کي راټولېدای سي چي ځیني کسان سفر کوي د پلنډي له پاره او ځیني بیا پلنډي کوي د سفر له پاره. دا هغه د ژوند فلسفه را په یادوي چي وایي: "خر د شپشتو د راوړولو له پاره او شپیشتي د خره د خوړلو له پاره دي".

د الوتکي په ټکټ کي ئې الوتنه د ورځي پر درې بجې کښلې وه، خو اوس پنځه ویشت کم څلور بجې وې چي طیاره والوتله او زموږ خیر ني پښې له دې پاکي خاوري څخه پورته سوې. زموږ په ناباوره وطن یا مدفن کي د هري درجې یا رتبې سړی د شرقي استبداد له برکته هیڅ کله تر هغو پر خپل سفر پوره باور نه سي کولای څو چي طیاره ئې له میدانه څخه نه وي الوتلې.

له تاسي څخه دي پټه نه وي چي څه مو غرمه نه وه خوړلي او تشه ګېډه په هوا سوو. ښایي دا به د طیارې پر وزن باندي مثبت تاثیر هم لري. خو یوه شېبه وروسته د الوتکي چوپړیانو په نیم ګیلاس مزه داره کولا او یوه وړه ټوټه خوندور کیک هم ونازولو. زما مخ ته د طیارې د خوراک پتنوس پورته نه بندېدی او ټوله لار زه مجبور وم چي د لاس په تکیه ئې لوړ ونیسم. د الوتکي چوپړي ته مي خپل مشکل ووایه خو هغه په دې خبره زما د قناعت او د ځان د نجات له پاره داسي آسانه جواب راته ووایه چي دا خراب سوی دئ. زما یارانو دا نو بیا هغه راز تکلیف وبولئ چي وختي ئې کورټ هیڅ تصور څوک نه سي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولای.

تر یو ساعت او پنځه ویشت دقیقو وروسته د تاشکند میدان ته راورسېدلو او تر پولیسي څارني چي راتېر سوو نو د تلاشۍ په سالون کي پنډه سره ودرېدو. دلته معلومه سوه چي نور شناخته خېل هم په دې طیاره کي راغلي وه. اوس نو دې ته انتظار ایستل کېدی چي بکسونه، پلنډي او باروبنې پر روانه پټه باندي تر دې ځایه راسي. یو نیم ساعت وروسته چي پټه پر حرکت راغله نو خلګ داسي ورباندي راچور سوه چي د دوو ګوتو لار ئې تر منځ نه کېدله. له یوې خوا چي دا ډکې وي او له بلي خوا ما په سترګو ښه نه لیدله نو اریان وم چي زما بکس به څرنګه په لاس راسي. ستارجان ته مي وویله چي زما تور بکس کیلۍ نه لري او ملائې ما په یوه سپینه تسمه ورتړلې ده. که دي چیري په سترګه سو نو درسره راوائې خله او تر ما ئې راورسوه. څو دقیقې وروسته د ده مرسته وه چي بکس ئې وموندی او تر ما پوري ئې راورساوه. دا هم یو غټ تصادفي بری وو چي بکس مي له الوتني څخه نه وو پاته سوی او له ما سره یو ځای په الوتکه کي راغلی وو. اوس نو ټولو مسافرانو دې ته زورونه وهل چي تر نورو ځان دمخه کړي او له ټرمیناله څخه ژر ووزي. د خلګو لوی کړکچو، د کوچنیانو سوي ژړاوي او د غټو تجارتي پلنډو کوټې په دې کوچنوټې سالون کي یوه داسي غمېدونکې فضاه جوړه کړې وه چي د "سفر" خوښې ئې په "سقر" باندي اړوله. د تلاشۍ مامورانو چي تر ډېر ځنډه وروسته ناوخته تلاښي پیل کړه نو هر ځل چي به تلواري خلګ کوټه ورباندي راچور سوه نو دوی به په یوه سلا د څارني کار پرې ښووی او بې له توپیره به ئې هم د مخ او هم د شا کسانو ته په چغنده آواز ویله چي له دې ځایه لیري ولاړ سئ.

موږ به ټوله شا ته ولاړو خو د کار له بیا شروع کېدو سره به بیا هم هغه چالاکه کسان چي د اجتماعي ډاروینزم په حساب یوازي دوی باید ژوندي پاته سي، تر ګردو دمخه به په نوبت کي تیک ودرېده او خپل کار به ئې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

بري سره مخ ته واهه. زه چي څوک کرته مخ او شا ته ولاړم، راغلم نو مي دا ومنله چي باید د خپل همېشني سرنوشت له حکمه سره سم ځان ډانډوغ وبولم. ولاړم په یوه آرامه چوکۍ کي هلته ګوښه یو ځای کښېنستم او د دې لوی انډوخر د منظرې مفت سیل مي کاوه. شاوخوا خلګ تېرېدله او راتېرېدله. ځینو ئې پر بې عدالتیو باندي خپلي تبصرې کولې او له ځانه سره به بوڼېدله. زما د سن یو پوخ سړی چي د قهرېدلي غالبوزي په څېر ئې هري خوا ته بد بد کتله، خپل یوه شناخته ته ئې وویله چي په کابل کي ئې له ما څخه درویشت زره افغانۍ د زیاتي وزن په حساب پر مال کرایه واخیستله خو د ځینو کسانو خورا ډېر مالونه ئې بې له پیسو دغسي وړیا راتېر کړه. د غاښو د چیچلو په حال کي ئې دا خبره تر خوله راووتله چي څه وکړو د عیال غم اخیستي یو او بلي خوا ته مو مخ نه ګرزي. خو په دې بې عدالتي او بې قانوني کي هم سړی د زړه ویني خوري. سړي ته څرنګه قهر ور نه سي چي له یوه څخه هیڅ نه اخلي او له بله څخه په ژوند د بدن پوست کاږي. زموږ وطن چي تل د دغه راز شکایتونو یو تاریخي ټاټوبی دئ نو اوس له داسي بې اثره انتقادونو سره د خلکو غوږونه آموخته سوي دي او چنداني سر نه په ګرزوي. وایي ئې، اوري ئې او له زړه څخه ئې باسي. د شپې نه نیمي بجې سوې له ما سره چي هیڅ تجارتي متاع نه وه نو تر ټولو وروستی د دې وار راورسېدی چي په یو څو دقیقو کي د انتظار له دې عصري بندیخانې څخه راووزم. په دباندي کي هري خوا ته رنګارنګ څراغان ځل و بل لګېدله. هغه توره دربه یا توره دربله مي له یاده ووتله چي د کابل پر ښار باندي ئې خپسکه پرته وه.

له پخواني دود سره سم د مېلمه پال په نامه هیڅوک زما مخي ته نه وه راوتلي چي لار و لیکه راوښیي او د اوسېدني تر ټاټوبي مي ورسوي. یو ټکسي مي راوګرزاوه خو د "لابزک" په نامه هغه هوټل ئې نه وو لیدلی چي په کابل کي یوه چا زما د استوګني له پاره راښوولی وو. بل مي راوګرزاوه هغه بیا پنځوس روبله راڅخه غوښتله. زما ټوله جایداد هم دغه پنځوس روبله وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه راته ويل سوي وه چي تر دې زياتي پيسې اجازه نسته چي شوروي ته ئې ځوک له ځانه سره يوسي. بل يوه دېرش روبله راڅخه وغوښتله خو زه د لسو روبلو په دريځ کي کلک ورته ولاړ وم. څلور پنځه ټکسيان بيا هيڅ دغه لوري ته نه تلله او د "نيت Het" په کلمه ئې ځان ته نجات او ما ته جواب راکاوه. له ما سره د دې خبري ډار هم وو چي د بکس په خاطر ځوک د بدای خيال راباندي و نه کړي او د توري شپې په پرده کي مي دارالبقاء ته وا نه ستوي. يو ځوان رانژدې سو چي ما ئې موټر هلته نه ليدی خو د پنځه ويشتو روبلو نرخ ئې راته ووايه. ځيني کسان چي د "لابزک" په نامه به نه پوهېدله نو ما ته به داسي وسوسه په زړه کي راولوېدله چي ښايي دا به زه غلط وايم او هغه به "لاپزيک" يا "لاپزوک" او يا داسي يو بل شی وي. د دې لغت ټوله طرز آوازونه مي د محاورې په استعمال کي په کار اچوله چي مشکل مي په حل سي، خو ګټه ئې نه کوله. په داسي حال کي چي اوس نو د پنځوسو روبلو ورکولو ته هم حاضر وم، زما د سن يو سپين ږيري موټروان لس روبله نرخ راته ووايه او زه بې له ځنډه په يوه ټوپ د ده ټکسي ته په تلوار ور پورته سوم. په لار کي ئې درې کسان نور هم موټر ته راوخېژوله او ما ته هر ګړی په زړه کي اندېښنه راګرزېدله چي ښايي په يوه تلکه به بند سوی يم. په هر حال سرنوشت ته مي ځان وسپاره او ځان ته مي ډاډ ورکاوه چي ما ته خپل ژوند څه په لاس راکړي دي چي اوس نو بيا له مرګه څخه لا هم بېرېږم. ټکسي موټر ښه ډېره لاره ووهله او د تورو سرکانو په يو ځای کي موټروان يوې خوا ته ګوته ونيوله او راته وئې ويله چي "لابزک" هم هغه دئ. له موټره ئې تا سوم او ده ته مي د پيسو له ورکړي سره کورودانی هم ووايه.

کله چي له خپلي بارو بنې سره هغې ودانۍ ته ورننوتم نو هلته مي تر هر څه دمخه په پوره زړه وويله چي زه د علومو د اکاډيمۍ مېلمه يم. نوکريوالي بوډۍ راته وويل، دلته ځای نسته. ما په جواب کي ورغبرګه کړه چي: "لابزاک" به هرومرو ځای راکوي. دې چي زما خبره واورېده نو ئې راته وويله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا "لابزاک" نه دئ بلکي د "وستوک" په نامه يادېږي.

هک حيران وراخطا ودرېدم چي زه ئې اوس د دې لوی ښار په کوم ګوټ کي د توري شپې غېږي ته ورغورځولی يم. د خپلي بد چانسۍ هغه پخوانۍ خاطرې مي يو په بل پسې قطار په زړه کي راتېرېدې چي زما ژوند ئې هر وخت له سختيو سره مخامخ کړی دئ. يوه بله پنډه بوډۍ چي په هم دې سالون کي ګوښه ناسته وه نو په لوړ ږغ ئې راناري کړه چي "لابزاک" دلته نژدې دئ. پر راسته لاس به ووزې، بيا به په زينو کي تېر سې، تر هغه پسې به پر چپه لاس راوګرزې او مخامخ به دغه هوټل ته ورسې. ما ول زه له يوې خوا ستړی ستومانه يم له بلي خوا په سترګو شی نه وينم او له بلي خوا دلته تکه توره دربله ده، نه زه راسته پېژنم او نه دي په چپه پوهېږم. يو څوک راسره ملګری کړئ چي تر دغه ځايه مي ورسوي. له بوډيانو څخه يوې په چغنده ږغ راته وويله: داسي بېکاره څوک دلته نسته چي له تا سره ولاړ سي او لار و ليکه دروښيي. په آخر کي دلته يو ناست ځوان چي زما په مشکل وپوهېدی سمدستي راوپاڅېدی او بکس ئې هم راسره واخيستی، څلور دقيقې وروسته ئې د کږو وږو لارو څخه د لاپزک د هوټل سالون ته راوستلم. ځوان د داغستان اوسېدونکی وو او ډېره مننه مي ځني وکړه.

اوس نو بيا دلته د هوټل ځواني نوکريوالي نجلۍ راته وخرنډل چي دلته ځای نسته. دې ته مي نو په ټينګه وويل چي زه له دې ځايه څخه په وهلو، ډبولو او ټکولو هم نه ځم. ګوره په هغه کوچ کي شپه تېروم چي د دغه سالون په پای کي بېکاره پروت دئ. د هغې پلمې او بهانې چي ګټه و نه کړه نو ئې بيا راته وويله چي بايد د شپې د تېر له پاره اوز روبلونه واچوې. ما ورغبرګه کړه چي زه د ازبکستان د اکاډيمۍ په بلنه راغلی يم او ستاسي د پيسو ټوله حساب و کتاب په هغو اړه لري.

موږ ته خو د عنعنې اخلاقي درسونه داسي ښوونه کوي چي د انسان له پاره سمه لهجه او نرمه وراشه په ژوند کي د بري يوه منلې نسخه ده. خو عملاً

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د ژوند تجربه دا نتیجه راکوي چي لجاجت، سرټمبګي او پر خپله خبره ټینګ در پدل یا له خپله خره څخه نه تا کېدل هغه طریقه ده چي چنداني ناکامي نه لري او د بري زیات شواهد ئې هر کله موندل کېږي.

زما جدي ټینګار او د وچ ضرورت اصرار "بیدار خوابه" نجلۍ دې ته واداره کړه چي ضرور مي پر سورنا غوږ ونیسي. زه خو له وختي څخه په دې پوهېدمه چي ښایي دلته به زموږ د اکاډیمۍ یو شمېر کسان راغلي وي. اما څرنګه چي دوی زما په څېر د ځان د تبارز ښه استعداد نه درلودی نو نجلۍ چنداني نه پېژندله او نه ئې د دوی نومونه تلفظ کولای سوای. یوازي "موسی رحیمي" دې ته معلوم وو چي ما ته ئې راښووی. نوکریواله نجلۍ راسره راولاړه سوه او زه د خپلو ټولو پلنډو سره تر شا په دې پسي رهي سوم. په لیفټ کي ئې نیخه چي کوم منزل ته وخېژولم خو بیرته ئې بیا د زینو یا ځینو له لاري څخه یو څو منزله راتا کړم. په دغه وخت کي د تره کو د پاچهۍ "کته سئ سپاره سئ" ښنتني وراشه هر ګړی را په یادېدله. په دوهم منزل کي ئې د څو کوټو دروازې په خورا شدت په سوک وروټکولې. تر اوسه لا چا دروازه نه وه خلاصه کړې چي په دهلېز کي هاند صاحب له یوې کوټې سر راوایست او د ده د لیدو سره مي خپل مسایل حل وبلله. کرار کرار نور انډیوالان هم یو په بل پسې راپیدا سوه. روغبړونه مو سره وکړه او مجلسونه مو ښه تاوده سوه. دوی خو تر ما دمخه وختي راغلي وه نو ما په هیواد کي ورځني حالات ورته بیان کړه. ټولو زما له پاره د ډوډۍ د تیارېدو سرښته پر غاړه واخیسته. ایشېدلي هګۍ او ترخې چای له ډوډۍ سره په دوړدنګ راته برابري سوې. اوس دلته بوره د نه پیدا کېدو په وجه د چایو له کلتوره څخه حذف سوې ده. په دې منځ کي یوه انډیوال د خرما په نامه یوه مېوه هم راته کښېښووله. دا خرما نه ده هسي د خرما رنګ په بدېږي، بلکي د یوه بې خونده خرمالو سره په بې خوندي کي پوره شباهت لري، چي هغه کله ناکله زموږ بازارو ته هم راشیوه کېږي. دا مېوه چي د مڼې په اندازه ده د بیهي سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښايي په بې خوندي کي یو څه سیالي وکړي. خان محمدایوب خان به زیاتره پر بیهې باندي ټوکي کولې او بې کیفیته سوډل کسان به ئې هم له بیهې سره مشابه کوله. کټ کټ به ئې وخندله چي بیهې هم اوس په مېوو کي شمېرل کېږي.

رحیمي صاحب د دې خوړو د تیارېدو په روان فعالیت کي ځان ډېر ستړی کاوه. دغه ځوان چي زموږ په اکاډیمي کي خپل ځان چنداني نه وو څرګند کړی خو دلته ښکارېده چي د اخلاقي اهلیت او لیاقت ډېر ښه خصوصیات ئې له ځوانۍ سره یو ځای سوي دي. ځکه نو دی ټولو اوزبکانو هم پېژندی او هغه متل ئې سرې ته ور په یاداوه چي "کلی په نامه لري یو خوی تر نورو ښه لري".

کوچنۍ خبري نو بې حسابه ډېري دي خو زه ئې بالاخره په هغه نومره کي له معتمد صاحب سره مېشته کړم چي دوې کوټې ئې یوه د ناستي او بله د خوب له پاره درلودې. د خوب کوټه جنتي معتمد په خپله خوښه یوازي ما ته راپرېښووله. دوه بستره له خپلو ټولو لوازمو سره هلته تیار ښکارېدله. پر هر چپرکټ باندي چي د ناوي د ځای په څېر ایسېدله د خورا ښکلي او ځلېدونکي ټوکره خوشحالوونکې روجائي ګاني هواري وې. دوه مېزونه، د کالو له پاره یوه غټه الماری او لویه قدنمایه هینداره په دې خونه کي ځای پر ځای لیده کېدله. د ناستي په کوټه کي ئې خورا غټ تلوېزیون او یو بې سده لوی یخچال د مېزونو او چوکیو سره توجه جلبوله. هر څه سامبال وه، خو د تلیفون له نعمته څخه ئې برخه نه درلوده. کلکینان ئې نه ترل کېده او جالۍ ئې هم نه درلودې. د تلیفون غارونه وه خو تارونه ئې ځني ټول کړي وه.

سره له دې چي د لمبېدو د تشناب له پاره ئې ښه پراخ ځای درلودی اما یو ناکاره نالایقه سرکاري مهندس هغه داسي تنګړی جوړ کړی دئ چي د هوټل د نورو وسایلو له پراخۍ او لویۍ سره کوږ شباهت نه لري. د پخوا د شوروي او د اوس د خپلواکو حکومتونو د اتحاد په ټولو چارو کي د اجزاوو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تناسب یا توازن تر منځ دغه شان بې ډوله نیمګړتیاوي هر چیري په مخه راځي. یوازي عیب په همدې تمدن کي دا دئ چي د هر کل په اجزاوو کي ئې لازم تعادل درک نه لري او نو ځکه د نیمګړتیا په وجود کي ئې ښېګڼې له سترګو څخه ځان پټوي او چا ته نه معلومېږي.

چي قصه بلي خوا ته راڅخه ولاړه نه سي نو هغه وو چي په دا سبا سهار له معتمد صاحب سره یو ځای د چایو د چنبلو په تلاښ د هوټل کانټین یا بوفیت ته له دوهمه منزله راتا سوو. د بوفیت دروازه په لوی قلف کلکه تړلې وه او د هوټل غاوچي موږ ته د یوې پوښتني په جواب کي وویله چي په څه نه یم خبر. باره دباندي راووتلو او په نژدې شاوخوا کي یو ځای ته ورغلو چي ترخې چای ئې له تروې یا سرکې وچي ډوډۍ سره په یو څو پیکه ورکولې. سماوارچي هم چرسي، هم شرابي، هم پنج عیب شرعي او له روان تقریره څخه خوشخویه موالي ښکارېدی. په ډېر بوږي آواز ئې د اوزبکي ژبي زیږه ږغونه تر ببري خولې درانه درانه را ایستله. لېوني، لېوني ښور بېدی او دې حرکاتو ئې د سړي توجه ځان ته ډېره جلبوله. ښه زارخوره ځوان معلومېدی. په زیږه خندا ئې په ماته ماته روسي ژبه راته وویل چي تاسي به هم له ترخو چایو سره زموږ په څېر بالآخره پوره آموخت ونیسی. ډېر تشویش مه کوئ، پریشاني خو د سړي زړه خوري. زما معتمد ملګري ته ئې وویل چي له کومه هیواده راغلی یې. هغه د ورځني جریاناتو د مصلحت له مخي داسي درواغ ورته وویله چي زه هندی یم. وروسته معتمد ما ته څرګنده کړه چي اوس دلته د پښتنو یا افغانانو له نامه سره سخت حساسیت راپیدا سوی دئ او نو ځکه هر چا ته خپل ځان هندی معرفي کوم. له دې یادوني سره ئې ما ته هم دا اندېښنه راپیدا سوه چي زه به څرنګه خپل درواغ او رشتیا د ځان د نجات له پاره سره یو ځای کړم. په پای کي تر ډېر چورت وروسته دې نتیجې ته ورسېدم چي یو خورا ناشناخته یا ناپېژندلی نوم به وراخلم او د دې راز پوښتنو مخه به ئې د هغه په جواب له ځانه څخه ګرزوم. پنځوس کاله پخوا تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شا د خپلي هغي کوڅې نوم را په زړه سو چي خلګو د مسليانو کوڅه بلله، ولي د سرکار په دفترو کي د ميرزايانو له خوا د خوګيانو په نامه يادېدله. اوس نو هر څوک چي له ما څخه د ځان پوښتنه کوي په پوره زړه هغه ته په جواب کي وايم چي د خوګيانو يم. په دې توګه زما دروغ او رشتيا دواړه يو ځای د اضدادو د وحدت ډيالیکټيکي نمونه ګڼله کېږي.

که څه هم زما له راتګه څخه د دې ځای اکاډيمي په وختي کي لا خبره وه خو د هغې عمومي بې نظمۍ يا بدنظمۍ له برکته چي اوس پر دې مځکو را روانه ده، هيچا د پخوا په شان په ما سر و نه ګرزاوه او هر مؤظف مامور په يوه يا بله پلمه ځان له خپله مسئوليته څخه خلاصولای سي. دلته به پخوا د نومبر پر اوومه نېټه د اکتوبر د ستر انقلاب شانداره جشنونه روان وه خو اوس ئې د رخصتۍ له عطالته څخه هر څوک ګټه اخلي اما د خوښيو له حرکته څخه ئې ځان کاږي. زما له شامته څخه سرپرسر څلور ورځي پرله پسې بېکاري يا رخصتي سوه او که "رحيمي" غوندي پوه زلمی زما په ناپوهي نه وای پوهېدلی نو زه به د خپلي بې کفايتۍ له کبله د هوټل په عصري ودانۍ کي له لوږي څخه کچول سوی وای. د رحيمي له سره څخه په دې سد رسېدلی وو چي ما د خپل تاريخي چادي توب له کبله د دغه علمي سفر له وړيا تجارتي چانسه څخه زموږ د نورو علمي تاجرانو يا تجارتي عالمانو په څېر هيڅ راز حياتي استفاده نه ده کړې. ځکه نو دی په خپله راغی او زما پر حال ئې د پېرزويني له مخي پوښتنه وکړه. ما هم د وچي اړتيا له کبله دا جرئت وموندی چي د خوړو او څښو له پاره دوه سوه روبله پور ځني واخلم.

په پنځمه ورځ د اکاډيمۍ مېلمه پاله ليوډميلا راغله چي زموږ په حال ځان خبر کړي. د خپلو خبرو په سر کي ئې ووېله چي په مسکو کي د شوروي اکاډيمۍ څو ورځي کېږي چي تړلې ده او هلته تليفون څوک نه پورته کوي چي موږ د خپلو چارو هدايت ځني واخلو. زه ئې دې خبري ته ډېر اريان سوم. ځکه په ژورناليستي خبرونو کي اوس پوره دوې مياشتي کېږي چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازبکستان خپلواکۍ ته رسېدلی دئ خو عملاً لا دا ګړی هم د یوې کوچنۍ ادارې د چارو لارښوونه د مسکو د اکاډیمۍ له مرکزه څخه غواړي. دا نو ډېره عجیبه خپلواکي ده چې مسکو په دې نه پوهېږي چې څنګه ئې ورکړې او دلته بیا ازبکان په دې نه پوهېږي چې څنګه ئې ځني واخلي. د لیوډمیلا له قوله د چارو مشوره په مسکو کې له هغه ببرووېچ څخه اخیسته کېږي چې ما وختي له د هغې پلا په سفر کې د خرسووېچ په نامه بللی وو. هیڅ تصور مې نه کاوه چې دلته لا هم پر موږ د هغه حیوانزي فرمانونه چلېږي.

لیوډمیلا چې یوه ښایسته مهربانه په ژبه پوه نجلۍ وه په خپلو خبرو کې ئې وویل چې ما ته نه ده رامعلومه چې تاسي ته د خرڅ له پاره څونه پیسې درکولې کېږي. دا معلومات لازمه ده چې له مسکو څخه واخیستل سي. سل روبله ئې له خپله جېبه راوکښه، ما ته ئې راکړه او زما پاسپورټ ئې د رسمیاتو له پاره له ځانه سره واخیست.

یوه بله ورځ بیا لیوډمیلا په دې هوټکل کې مېشته افغاني عالمانو ته د یو رمازه په توګه داسي تر غوږ ورتېره کړې وه چې تاسي خو به پیسو ته سمدستي عاجله اړتیا نه لرئ؟ یعني هر یو له غټو اندېیو سره راغلی دئ څو زیاتي روپۍ پر وګټي. دا خوارکۍ په دې واقعیت نه پوهېدله چې د پوهانو په ډله کې کله ناکله ما غوندي یو تاریخي ناپوه هم بې له پلنډو څخه تش او تور راتېرېږي.

پخوا د اکاډیمۍ غړو ته لس، پنځلس او شل روبله له علمي درجې سره سم د ورځې په حساب د خرڅ له پاره ورکول کېدله. خو څو ورځې وروسته چې ئې تر ما پورې خپل خرڅ راورساوه نو رامعلومه سوه چې زما له پاره ئې د اکثر حد پر ځای اقل حد ټاکلی دئ. ځکه هغه چا ته چې پخوا به لس روبله د ورځې ورکول کېده، هغو ته ئې سږې سر د ورځې پنځه پنځوس روبله تادیه کړې دي. ما ته که څه هم د ورځې څلوېښت روبله راکوي خو د پخوا د شلو روبلو ارزښت هم نه لري. دا سرچپه محاسبه چې منطق ئې نه رامعلومېږي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سپینېدو له پاره ئې د مراجعې ځای هم نسته د هغې نوي ګډوډۍ نتیجه ده چي د ګرباچوف له پیریسترو که څخه زیږېدلې ده.

په تېر سفر کي خو زه په خپله د خرڅ د اخیستلو له پاره د محاسبې دفترو ته ورتلمه خو دلته بیا له ښه مرغه قاعده داسي ده چي د مېلمه پالي په لاس هره میاشت تر هوټله پوري فمن یعمل راوړه کېږي. د دې قاعدې ښېګڼه دا بولم چي د "شاه میته، شاغلي نمیته" له زجره څخه تاسي ته آزادي درکوي او د محاسبې د هیڅ مامور تریو تندی او د هیڅ میرزا بوڅ مخ نه وینی چي پر تاسي ئې دغه مفتي روپۍ نه پېرزو کېږي.

په ژوند کي چي هر سړی د هر ګړي رنګارنګ پېښې ګوري نو په دې لړ تخاو کي سم نه پوهېږي چي خپل بیانونه له کومه سره راونیسي او د لوستونکو څه راز علاقې په نظر کي وساتي. زما په خیال ښه به دا وي چي د خپل مغز جریان ته واګي وروسپارو او وګورو چي هغه څه چپه چرلنډۍ راباندي وهي او د کوم انتخاب پر کړو وړو لارو باندي مو اچوي. د همدې پرېکړي له حکمه سره سم نو دا دئ بازارو ته راووتلم. ترافیکي اشارې هر چیري سته او په منظم ډول سرې کېږي، ژړېږي او زرغونېږي خو لکه څنګه چي د وګړو بېره له پولیس څخه هېره سوې ده د تمدن ترافیکي مقررات همدغه شاني نه پالل کېږي او د هر سن خلګ زموږ په څېر د سړکانو پر هر ځای اوړي را اوړي. یوازي د موټرانو ډېروالی دا جبر له منځه نه دئ وړی چي موټروانان ئې لا اوس هم ځانونه په اجراء مکلف ګڼي. خو د نوي آزادۍ او ډیموکراسۍ له انحرافاتو سره ښایي دغه مکلفیت هم نن سبا په بې شمېره ټکرونو سره پای ته ورسېږي.

دلته هر څوک له اقتصادي بې ثباتۍ سره خورا په عذاب دئ. د تېر ژوند پوچ ثبات اوس دلته یو خوب او خیال ښکاري. هغه ورځ د رئیس په سویه یوه مهم سړي راته وویل چي دلته خلګ پیسې راوړي او زموږ شیان پر هره خوا راڅخه وړي خو موږ ته یو څو بې ارزښته کاغذونه پاتېږي. د دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

سردارانو صوبدارانو ته دا چل نه ورځي چي څرنګه يو داسي نظم په دې اله ګوله کي ايجاد کړي چي په خپله آباد سي او د شيانو خرڅلاو ئې د اقتصادي انکشاف او قدرت په يو عامل باندي واوړي. يو بل عالم مي بيا وليدی چي په خپل غټ او پاک دفتر کي لاس تر زنه بېکاره چورتکي ناست وو او په دې نه پوهېدی چي په کوم ميتود خپلي علمي او تحقيقاتي چاري مخ ته بوزي. د پيري ستروېکه په ځلانده او روښانه لار کي هدفونه، کارونه او ميتودونه ټوله له لوی او کوچني څخه پر يوه مخ ورک سوي دي. خو د انسانانو خوړل، چښل، اوسېدل، اغوستل، لوبېدل او داسي نور او نور بې له توقفه په دې حال کي بيا هم ادامه لري.

د هغو تودو تجارتي هلو ځلو په منځ کي چي زما پر شاوخوا جريان راته لري، کله ناکله پر ما باندي هم وخت ناوخته نابلده کسان دروازې ټکوي او د ټوکرانو يا دسملانو د علمي سوداګر خيال رابانديي کوي. زما د نې يا نيت جواب بې له شکه دوی ته ښکرور درواغ معلومېږي. "فنائي" صاحب چي د اکاډيمۍ يو څېړونکی دئ د هر عالم سوداګر يا سوداګر عالم له پاره ئې د ګټي معيار يا نصاب دوه لکه افغانۍ ټاکلی دئ. ما ته د سعدي هغه بيت هر ګړی په دماغ کي راګرزي چي وايي:

نه محقق بود نه دانشمند
چــارپائی بر او کتابی چند

يو څو کاله پخوا که موږ ويلي يا ليدلي وای چي د دې ستر شمالي ګاونډي ځوان نسل به د کمونيزم په هغه مرحله کي چي کار به د استعداد او ورکړه به د اړتيا په اندازه وي، د اکاډيمۍ د هوټل پر کوټو به ګرزي او له خواره افغانستانه څخه به ئې د څو متره جاپاني ټوکرانو او دسملانو په موندلو پسي راوهلې وي. ما ته هم پر خپله پخوانۍ غولېدنګۍ او اوسنۍ شودګۍ باندي غبرګه خندا راځي، او د غربي پوهانو هغه ليکني را په يادېږي چي ويل به ئې تر شا پاته مملکتونه يوازي د سيوسياليزم له لاري په کاپيټاليزم پسي ځانونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رارسوي.

زه همدا اوس د اکاډیمۍ په هوټل کي او د اکاډیمیانو په ټل کي حتی په دې شرمېږم چي ووایم کتابخانو ته ځم او هلته په زړو آثارو کي د ژوند نوي حقایق لټوم. علمي څېړنه او پلټنه په دې فضا کي د پر سد سړي له پاره د شرم او د بې سده له پاره د لېونتوب خبره ده.

خارجي خبرونه چي دلته په خپله کوچنۍ راډیو کي اورم نو ښکاري چي د افغانستان کشاله یو ځل بیا هم د سیاسي منافعو پر مېز باندي د ږیرورو او بې ږیرو له خوا څخه شنل کېږي او له دې غړکي څخه هر څوک غواړي چي خپل کوچ راټول کړي.

هغه خلا چي زموږ په هیواد کي د سرو لښکرو له انقلابي وتلو سره راپیدا سوې ده او ګاونډي دوستان ئې دې ته هڅولي دي چي په خپل متضاد نفوذ هغه ډکه کړي، همدغه ته ورته یوه پروسه په دې سیمو کي هم تر سترګو لاندي تېرېږي. له یوې خوا د دې هیوادونو تر منځ مذهبي، کلتوري، او تاریخي پیوندونه او له بلي خوا ایتنیکي او فرقوي انفرادیتونه هم ورسره مخ پر انکشاف دي. حتی پاکستان او ایران پر جدي حرکت راغلی دئ چي د خپل نفوذ د زیاتېدو له پاره ئې لویي رخنې ولټوي. لکه د شوروي په ننوتلو کي، دوی هم له دې نفوذه سره ښایي خپلي ذاتي ستونزي له ځانو سره یو ځای ننباسي او د جریاناتو بهیرونه نور هم داسي سره ولړي یا ومروړي چي حل ئې یوازي د تاریخ په لوی طبیعي خرېړي کي یوه زمانه ځان څرګند کړي.

هغه بله ورځ مي د یوه لوی مسجد له مخه سره د مېز پر سر باندي په اوزبکي ژبه او عربي خط باندي د مذهبي ادبیاتو یو زیات شمېر آثار ولیدله چي خرڅلاو ته وړاندي سوي وه. څرنګه چي دلته پر هر شي باندي خلګ د کتلو له پاره راټولېږي یا راپنډېږي نو د دې آثارو نندارې ته هم لڅ سري او ږیرخریلي زلمیان له یوې خوا او بلي خوا څخه راګرزېده، تر کتني لاندي ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيوله او هم ئې پيرودله.

تاشکند خورا لوی او ډېر غټ ښار دئ. آبادۍ ئې يا ودانۍ ئې تر حساب تېرې دي. خواپاکي هم لري او د ژوند زياتره وسايل ئې زموږ په پرتله پر عصري تمدن برابر دي. روسي او اوزبکي دواړي ژبې د ښار په هره گڼه گوښه کې په ځرگنده توگه اورېده کېږي. اجتماعي وضعه ئې هم د ستاينې وړ ده ځکه ځوک چنداني په چا پسې نه گوري. خو که د خيره سره د چپه چرلنډيو دوره پر راورسېده او د تاريخ پر زاړه خره باندې سپاره سوه نو خورا ژر به ئې د مادي نعمتونو ځای روحاني رجعت و نيسي. لاکن له هر ځو نه تر شا تگه سره دا تصور نه سي کېدای چې د کندهاري ذهنيت په معنا ږيروره مسلماني به دلته مسلطه سي. ځکه د اويا کالو ښووني او روزني دغه شان امکانات په ريښه کې له منځه وړي دي.

په بازار کې د کالو او جامو زيات ډولونه ليده کېږي. خو محلي کلتور ئې په هغه اوزبکي يا تاجکي خولۍ کې ځان پوره ښکاره کوي چې پر خريلي سر باندې جگه ولاړه وي. نارينه اوزبکان د کندهاريانو په شان سر پاک خريي اما د ژمي په سړو کې پر خريلي سر باندې د پوست ببره خولۍ پر سروي. د بېلابېلو توکمونو تر منځ د نسل گډېدني خورا په زړه پوري انساني ځېرې ايجاد کړي دي، مثلاً هزارگي ښه ليده کېږي چې شنې ښايسته اروپايي سترگې ئې وي.

را به سو نرخ او نوا ته. زه چې له کابله راروان کېدم نو هلته د روبل نرخ په اتلس افغانس وو. په دې حساب نو د شيانو نرخونه يو له بله پرتله کېدای سي. يو گيلاس چايي په لس کوپيکه او يوه کوچنۍ ټيکۍ يا ټيکله چې "بولچکه" ورته وايي په شل کوپيکه رانيول کېږي. هندوانې کيلو په يو نيم تر دوه روبله او خټکی هم دغسي. سيب يا مڼې د کيلو په حساب په اته تر لس روبله او انگور له دوولس ځخه نيولې تر پنځلس روبله پوري. ښې مغزني برياني پلۍ يا موميلۍ له دوولس ځخه تر ځورلس روبله پوري. د ډوډۍ ټکۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مي په بېلابېلو دولتي او شخصي دوکانو کي په لس، پنځوس تر اتيا کوپيکه پوري رانيولې ده. د دې تفاوت سبب به نو له ما څخه نه پوښتې ځکه په هر حال دا د نرخونو يوه بې نظمي او يا د يوه نوي نظم بې سنجشي وبولئ چي د اقتصاد په برخه کي پوليسي غوندي تحقيقات ايجابوي. سيخ کباب څلور سيخه نن په اته روبله خوړل کېداى سي. پنډي ورجي له غوښو او ډوډۍ سره په څلور روبله ملاوېږي. ښه کشمش په دېرش روبله او مميزي په پنځه ويشت روبله وايي. هېل کېلو په يو سل او شپېته روبله. اومه نخود او ماش هر يو کېلو په اووه روبله. پنډي ورجي په دولتي دوکان کي په څلور روبله او درې اويا کوپيکه خرڅېږي. غوښي په پنځه دېرش روبله کيلو ملاوېږي.

د دې ټولو پرېمانيو په منځ کي زه په دې نه يم بريالى سوى چي کوچي وخورم او يا وچي چايي چيري رانيسم. آبګرمي هم علمي سوداګرو په بازار کي چور کړي دي او نيکلي چاى جوشه هم پر ما نه ده پېښه سوې چي رائې نيسم. له دې بابته نو يو څه په تکليف يم ځکه هر سهار په ترخو چايو پسي مجبوره يم چي يو څه شکل لاره ووهم.

که څه هم دلته زياتره نرخونه هره ورځ مخ پر لوړه ګړندى ټوپ وهي خو موږ چي په کابل کي له ګرانۍ سره پوره آموخت نيولى دئ نو بيا هم شيان ارزانه راته ايسي او بې له چورته پيسې پر راباسو. لاکن د دې ځاى معاش خوره يا تنخاخوره خلګ خورا زيات په عذاب دي او هره ورځ له دې نوي آزادۍ څخه چي د پيسو د غلامۍ زېرى ورکوي تر پزي پوري راغلي دي. نتيجه به ئې ضرور خړى او خرېړى وي.

که موږ د مارکس هغه شاخص په نظر کي ونيسو چي د ټولنيز انقلاب ماهيت د ملکيت د روابطو په تغير کي ځان ښرګندوي نو په ډاډه زړه ويلاى سو چي دلته يو غښتلى انقلاب روان دئ اما داسي يو انقلاب چي مارکس ئې په خپلو څېړنو کي پېش بيني نه وه کړې.

تاشکند چي پخوانيو تاشقند باله او اوس په روسي حروفو کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاشکينت ويل کېږي، په ژمي کي عجيبه هوا لري. يوه مياشت دمخه دلته واوره واورېده. بيا هوا د سانتيګراد يوويشت درجې ته ورسېده. اما په دې حال کي هم د هوا د رطوبت په خاطر سړی مجبوره کېږي چي هم بالاپوښ واغوندي او هم وړينه خولۍ پر سر کړي. يو څه اورښت چي بيا په دا بله ورځ وسو نو درجه ئې يو دم د صفر درجې ته راټيټه سوه.

تاسي ما ډېر وبخښئ! زه اوس په داسي حال کي چي د نوچه او نيمچه سوداګرانو لېونۍ ځغاستي د رانيولو او خرڅولو له پاره زما په چارچېريال کي په بېړه رواني دي او زه چي هم ضرور د اوزبکانو په نظر کي د پاخه عمر يو سيانه سوداګر ښکارم نو زما د نې پر جواب ئې هيڅ باور نه راځي او اميد ئې نه راځخه پرې کېږي. سره له دې چي وخت ناوخته د ټوکرانو او دسملانو له پاره د کمسمول انقلابي ځوانان دروازې راباندي ټکوي خو زه لا بيا هم دې ته جوړ پدلی يم چي د کتابو د څېړني په باره کي په خپلو برغزوو باندي تاسي ته درد سر درکوم. ښه دا خو نو زما تارياک وبولئ چي له ښکاره ضررو سره ئې زه له عملي توبه څخه ځان نه سم ژغورلای.

د هغي هڅي په سلسله کي چي ما غوښته زموږ د تاريخ او اقوامو په باب ځيني داسي نادر آثار چي انګرېزانو په نونسمه پېړۍ کي کښلي دي او دلته مونده کېدای سي له يوه او بله ځايه څخه معلومات واخلم. د تلاښ په نتيجه کي دونه رامعلومه سوه چي دلته د عليشېر نوايي په نامه يوهستره کتابخانه سته او هلته بيا د "ترکستانسکي زبورنيک" يعني د "ترکستاني مجموعې" په نامه د بېلابېلو آثارو يوه غټه ذخيره ساتل سوې ده. د دې کتابخانې د ليدني او د ځينو کتابو د لوستني له پاره ئې د ختيځ پېژندني انستيتوت ته ورغلم. د هغه ځای آمر چي زموږ ځينو ملګرو د هغه له سړې وضعي څخه شکايت درلودی، خو ما ته ئې د دغي کتابخانې د مقاماتو په نامه يو سپارښت ليک وکښی چي زه په خپل روڼ مننه ځني کوم. دا کتابخانه يا کتابتون زموږ هوټل ته نژدې په هغه لويه ميداني کي موقعيت لري چي د "پلوشد لېننه"

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخوانی نوم ئې په دې تازه وختو کې د "میدان مستقلې" په اوسني رسمي نامه باندې سرکاري خلکو بدل کړی دئ. دلته د "لېنن" یوه ډېره ستره مجسمه لیده کېږي چي ښايي یو وخت به ئې د انقلابي سیاست په تودو جریاناتو کي د غښتلي روحيې الهام خپراوه. خو اوس ئې یوازې هنري عظمت د زیاتي ستاینې او پاملرنې وړ دئ. هغه بله ورځ د مسکو د کومې کلیسا د رنګولو یوه پخوانۍ غمجنه خاطره د تلویزیون پر پرده باندي د زړو کمونیستیانو د یوه ناوړه عمل په توګه په تاسف سره غندل کېدله او د ژورنالیستانو زیاترو دلایلو ئې د هنري ضیاع پر احساساتو باندي تکیه کوله. که د تاریخ دغه منطق ومنو نو د لېنن د داسې مجسمو راځوړېده یا ویجاړېده چې اوس په ځینو ځایو کي روان دي همدغه شان د نن ورځي د ډیموکراتانو یو هنري جنایت ګڼل کېږي.

له سیاسي قضاوتونو څخه ځان راباسم او وایم چي تر څو پلټنو او پوښتنو وروسته مې د کتابخانې لاره وموندله. ډېره غټه ودانې وه چي زښته لويي دروازې او کوټې ئې درلودې. زه د خپل سپارښت لیک په مرسته د نادرو آثارو د ساتنې یوې ځانګړې کوټې ته راوستل سوم چي هلته د رحیم جان فیض الله یف سره آشنا سوم. دی په خټه اوزبک وو او د عمر کلونه ئې د شپېتو په آخره کي معلومېدله. رحیم جان وچ کلک اوډنګر سړی وو خو د پټې خولې په جوړښت کي ئې یوې ښکلي طبیعي موسکا ځان ښکاره کاوه چي د ده د سترګو له تاتاري تبسم سره ئې سیالي کوله. د خبرو په ترځ کي ئې راته وویله چي یو زمانه ئې زموږ د هیواد د غازي آباد په فارم کي هم کار کړی دئ. رحیم جان کټ کټ په منډه خوله وخندله او راته وې ویله چي ما ته به په افغانستان کي زیاترو خلکو ویله چي ته هزاره يې او ما به هم سره ورسره ښوراوه چي هو کې. د ده یو څو پښتو جملې هم زده وې. داسي ښکاري چي د ختیځ پېژندني انستیتوت ته منسوب زیاتره ځوانان یا زاړه مامورین په یوه یا بله زمانه کي د یوه یا بل مقصد له پاره په یوه یابل نامه افغانستان ته راغلي دي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ د هیواد په وجود کې ئې د شاهي سرکار تر حمايې لاندي د خپل مقدس یا نامقدس ماموریت لنډي یا اوږدې دورې تېرې کړي دي. خو د تاریخ دغه برخه مو هغه له ستر گو څخه پټه ورشو ده چې د حقایقو سرونه ئې د تاریخ په مرموز دریاب کې ډوب پاته سوي دي او نور لا هم ډوب پاته کېږي. که چیري یو وخت زموږ هیواد په رشتیا د ملي حاکمیت خاوند وگرزېدی نو باید چې هم د تېر تاریخ جاسوسان او هم د نوي تاریخ منافقان اولس ته ورو پېژني.

له دې بېهوده بیانه څخه چې راوگرزم نو به درته ووایم چې د "ترکستاني مجموعې" په اړه مې خپلې پوښتني او گروېږني پیل کړې. دلته د لومړي ځل له پاره په دې ورسېدم چې "سانکت پیتر بورگ" کې د ترازي واکمنۍ له خوا څخه ښه وختي لا دې کار ته اقدام سوی وو چې د افغانستان په شمول د آسیایي سیمي په باب ټولې چارې د ترکستاني حوزې په څېړ وپېژني او د سیاسي اهمیت په خاطر ئې د گڼو اولسونو کلتوري، اجتماعي، اقتصادي، او داسې نورو چارو ته جدي پاملرنه راوگرزوي.

د کتابخانې هغه درې کیټلاگونه چې لومړی ټوک ئې په ۱۸۷۸م کې، دوهم ټوک ئې په ۱۸۸۴م کې او دریم ټوک ئې په ۱۸۸۸م کال کې د مراجعې له پاره په خورا منظمه طریقه په "سانکت پیتر بورگ" کې چاپ سوي دي، پر دې ټکي باندي پوره دلالت کوي چې دغه زمانه د سیمي مسایل د روسیې په گډون د اروپایي نفوذ د خورا زیاتي توجه وړ گرزېدلي دي. د ترکستاني مجموعې ټوله ټوکونه نن ورځ که څه هم په شمېر پنځه سوه څلور نیوي (۵۹۴) ته رسېدلي دي اما غټه برخه ئې تر ۱۸۸۸م پوري په شمېر څلور سوه شپاړس (۴۱۶) ټوکه ته په وختي کې لا رسېدلې وه. یوازي په دوهم او دریم کیټلاک کې د افغانستان په باب انګرېزي، فرانسوي، الماني او روسي آثار چې ما وشمېرله درې سوه پنځوس (۳۵۰) ته ئې حساب ورسېدی. داسي ویل کېدای سي چې په نونسمه پېړۍ کې زموږ د حوادثو په باب د نړۍ والو مدارکو یا منابعو زښته غټه ذخیره په دې منظمه مجموعه کې راغونډه سوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. د صحافت له پلوه بيا تر ټولو په زړه پوري خبره خو لا دا ده چي ګرده ټوکونه ئې د قطع له مخي په يوه اندازه دي. هغه آثار چي په وړه قطع چاپ سوي دي د سپين کاغذ بياض ئې وراچولی يا پوري سريښ کړی دئ او هغه بيا چي قطع ئې غټه وه د پاڼو په کټ سوي شکل ئې يوې اندازې ته راکوچني کړي دي.

غواړم دا د څېړني او کتاب لوستني يا پلټني بې خونده موضوع چي زما د روان واقعي چارپېريال د اقتصادي هلو ځلو په تودو سرابنيو کي يوازي د لېونيانو له پاره د شخوند ګوله ګڼله کېدای سي نور هم پر دغه ځای بس کېدو ته ورسوم او ستاسي د سر پر سد ماغزه وربا ندي چپه نه کړم.

که څه هم د خوراکي موادو او اقتصادي ګډوډيو خبري د حياتي مشکلاتو په فهرست کي لومړی ځای نيولی اما يو بې کبره سړی بيا هم دلته کولای سي چي د دوی په لغمان (يعني زموږ په مکرونيو) پر يوه وخت په درې روبله چي ارزښت ئې د سپېره کاغذ درجې ته په بېړه روان دئ، خپله وږې ګېډه ډکه کړي. عرضه داسي نامنظمه ده چي هيڅ شی په هيڅ ځای کي هر وخت نه مونده کېږي. نو ځکه د شيانو موندل او د هغو رانيول د وچ تصادف خبره ده. په دې اړودوړ کي چنه وهل يا د رقابت موضوع کورټ مطرح کېدای نه سي. هر چا چي پر هر شي هره بيه کښېښوولې نو هغه خپل عدالت يا انصاف بللای سي. پر هغو شيانو چي د سرکار وچ اقتصاد تر واقعي ارزښت ټيټ يا کښته نرخ ايښی وي نو هغه بيا د جلابانو د لوی چور په غټ انډوخر کي د اړو کسانو يا ضرورتمندانو لاس ته نه سي رسېدای. نرخونه هر ګړی هره ورځ په جوتکو پورته غورځي. يوازي خټکی ما ته رامعلوم دئ چي له خوړوالي سره ئې نرخ د نورو شيانو په تناسب ثابت او يا ټيټ پاته دئ. کيلو په درې تر څلور روبله پوري په دې اقتصادي اله ګوله کي پوره ارزانه معلومېږي. د نامنظمي عرضې په باره کي دونه ويلای سم چي يوه ورځ يوه دانه کميس ما بيه کړ چي په اويا روبله ئې راته وواېه. بله ورځ هم هغسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمیس په پنځوس روبله زما لاس ته راغی. یو بل ځای بیا کټ مټ هم هغه راز کمیس په دوه سوه پنځوس روبله د خرڅلاو ننداړې ته راوړه سوی وو. ځیني خلک چې له رقابته څخه دا امید لري چې د نرخو په کنټرول کې نقش ولوبوي نو دا خو هغه وخت امکان لري چې منظم تولید له منظمې عرضې سره یو ځای د رقابت په میدان کې د نرخ توازن منځته راولي. پرته له دې څخه نو دا هغه بحرانونه بلل کېږي چې سر پر سر د نورو بحرانونو د زېږولو له پاره زمینې مساعدوي.

را به سو زما د چپرکټ مسئلې ته. زه خو په هغه دوه بستره ایزه کوټه کې له دې جهته ناآرامه یا اندېښمن وم چې ښایي یو نابللی مېلمه به له ما سره واچوي. ځکه کوټه اوس یوازې ما ته پاته وه او معتمد صاحب تاجکستان ته تللی وو. په هر حال داسې پېښه سوه چې یو نفري کوټه په همدې منزل کې خالي سوه او زه په بېړه چسپانده ورته راکډه سوم. دا کوټه د هغې بلې په تناسب یو څه خوبائي ګاني او یو څه هم بدودی لري. ښه، ژوند خو نو د توافق ضرورت هرومرو منځته راوړي. دلته تر هر څه دمخه د چپرکټ نرمو تختو ما ته دا بېره په زړه کې رااچوله چې نن یا سبا به زما د وجود تر بار لاندې ماتې سي. ناڅاپه د "رنجبر" په مشرۍ د اکاډیمۍ غړي چې ترکمنستان ته تله زما کوټې ته د لیدلو له پاره راغله او دلته زما د یوازې والي اعتکاف په لوی بانډار باندې مات سو. شناخته خېل یو په بل پسې ټوله کوټې ته راننوته او یو یا بل ځای کښېناستله. زما پر دغه لړزانه چپرکټ باندې چې هر ګړی مې د هغه د ماتېدو انتظار ایستی، څلورو کسانو چخ پر چخ ځانونه واچوله. زما له ډېرې بېرې سره د ماتېدو حادثه نه سوه پېښه او د یارانو بانډار په خیر و عافیت داسې پای ته ورسېدی چې نه څه مات سوه او نه څه توی. دا بله ورځ مې د کابل راډیو خبرونه اورېده چې په هغو کې د راکټونو د ویشتنې او د خلکو د وژنې حوادثو مې د مزاج پر ختّه کېدو باندې د خوابدۍ ډېر تاثیر واچاوه. له ځایه راجګ سوم او چپرکټ ته مې توجه راوګرزېده. اوه، بابا ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

راسه وګوره چي دا نازک لړزانه چپرکټ څرنګه تر دونه درنو غټو پلنډو لاندي خپل ټينګښت وساتی. نالي مي راپورته کړه چي د تختو ساختمان ئې وګورم. که مي کتله چي تر نالي لاندي د پنځګونو روبلونو پنځه لوټونه هوار غزېدلي پراته وه. ګوره ئې چي دا به نو د کوم خوار يا کومي خوارکۍ څخه دلته هېر سوي وه. د دې اتفاقي پېښي سره زما د مزاج جريان هم بلي خوا ته واوښتی او د پېښو پر عجائباتو باندي داسي لېونۍ خندا راغله چي بسته نيم ساعت مي خوله نه سواى سره ټولولاى. ته نو اوس راسه دا تصادف د علت او معلول تر منطقي قانونمندۍ لاندي ارزيابي کوه.

راسئ چي اوس نو بيا د ژوند پر يوه بله پرده باندي درسره وړغېږم. په کوټه کي يوازي آرام پروت يم، د تېر ژوند د حوادثو پاڼي يو په بل پسې په چورت کي را اړوم، او ښې و بدي ئې د تداعي په ايله جريان کي پرله پسې ګورم. د دې ننداري په وخت کرار کرار د کوټې دروازه راوټکېده. ورته راوپاڅېدم او دروازه مي ورخلاصه کړه. زما يو انډيوال دی او يوه روسۍ ښځه ورسره ولاړه ده. څو واره پخوا هم دغه زما وطندار چي کله به ئې د يو چا سره د روسي ژبي د پوهېدو ضرورت سو نو ما ته به ئې مراجعه کوله او ما به په خپله ماته او ګوډه روسي د ده له پاره د ترجمانۍ وظيفه اجراء کوله. دا پلا هم زما دا خيال سو چي ښايي يوې دغسي مفاهمې ته به ضرورت لري. روسۍ ښځي راته وويل چي: "ابايا" پېژنې؟ ما په جواب کي ورته وويل: هو. څکه زه داسي وپوهېدم چي ښايي د ختيځ پېژندني هغه عالمه مېرمن به راښيي چي "ابايوا" نومېدله. زه نو په دې چورت کي ولاړم چي ښايي د هغې کوم پيغام به ئې ما ته راوړی وي. څکه وختي مي يوه مقاله ورکړې وه او په هغې کي مي د روسي او پښتو ژبي تر منځ ځيني ژبني مشترکات راټول کړي وه.

ښځي زياته کړه چي سبا به هلته راسې او خپل صحي معاينات به تکميل کړې. اريان سوم چي دا اوس څه راته وايي او زه په کوم چورت کي يم. زما انډيوال بيرته خپلي کوټې ته ولاړی او روسۍ ښځه ما اطاق ته دننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راوبلله. تر ځو سمو او ناسمو جملو وروسته رامعلومه سوه چي "ابایا" د یوه سړک نوم دئ او هلته یو پولي کلینیک واقع دئ او زه په دې محکوم سوی یم چي هلته باید صحي معاینات تر سره کړم. هک پک پاته سوم چي زما نوم چا وربښوولی دئ او ولي یوازي زه د سلهاوو مېلمنو په جمله کي په دې محکوم سوی یم چي د دوی تر صحي معاینې ووزم. په خبره چي ئې وپوهېدم نو مي دې ښځي ته وویل چي زه پوره صحت یم او دې خبره داسي راغبرګه کړه چي خدای دي وکړي. د ښځي له وینا څخه داسي څرګندېده لکه بله پلا چي ئې هم ما ته خبر راکړی وي خو ما د دوی هدایت ته اعتناء نه وي کړې. ځان ته مي وویل چي ته خو له ډاکټرانو څخه تښتېدې اوس به د تاشکند په پولي کلینیک کي د خپل شوم سرنوشت له شامته په درواغو د ساري ناروغیو د تجربې ښکار سې. ښځي په ټینګار او په تکرار راغبرګه کړه چي هېر ئې نه کړې، هېر دي نه سي. ما چي ورته وویل سبا خو د یکشنبې رخصتي ده نو دې په ټینګار راغبرګه کړه چي بل سبا حتمي راسه او که رانغلې نو بیا دي بیایم!

پردېسي پر یوه خوا، بېکسي پر بله خوا او پر دوی سربېره مي خپل خدایي لېونتوب د ماغزو ټوله ښه او بد حسابونه پرله راګډ او وډ کړه. آرام مي په ناآرامي بدل سو. له نوکریوالو څخه مي پوښتنه وکړه چي آیا دلته ستاسي په هوټل کي داسي مقررات سته چي مېلمانه مو باید تر صحي معایناتو ووزي. ټولو د نې جواب راکاوه. دغه شپه او دا بله ورځ و شپه په عجیبو اندېښنو کي راباندي تېره سوه. یوازي دا پوښتنه زما له پاره مهمه وه چي نوم مي چا وربښوولی دئ او ولي یوازي زه د دې بدمرغۍ ښکار ګرزېدلی یم. د دوشنبې په سهار وختي راوغورځېدم چي په شرپ باران هم اورېدی او زما له پاره ئې دا ډېره مشکله کړې وه چي په یوه نابلده ښار کي یو ناآشنا ځای په وران دماغ او ړندو سترګو پیدا کړم. لکه ړوند چرګ د هوټل په زینو کي پورته، کښته، تاوبالا کېدم او نهایي تصمیم مي نه سوای نیولای. یو ځل مي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر سو چې د اکاډیمۍ مېلمه پاله نجلۍ په دې قصه خبره کړم او ورته ووایم چې د موضوع حقیقت رامعلوم کړي. تلیفونوئې جواب نه وایه او دې پر ېکړې ته مجبوریت ورسولم چې له پېښې څخه تېښته نسته. د اکاډیمۍ انډیوالانو ته مې هم حال نه سوای ویلای ځکه ما ول سمدستي به چوکچوکه خپره کړي چې یو چا د ده له کومه جنسي تماسه څخه ساري مرض اخیستی دئ او د هغه یا د هغې د شکایت پر اثر د اکاډمیسین کاندید نومیالی سرکاري طبي مقاماتو د معایناتو له پاره جلب کړی دئ. له وچې ناچارۍ راوخوځېدم او تر څو غلطو لارو وروسته پوښتنه پر پوښتنه په خړه د باران په شرپ کې هغه ځای ته راورسېدم چې روسۍ ښځې ئې پته راښوولې وه. ورغلم، یوه خندانه او مهربانه روسۍ ډاکټره راباندې پېښه سوه چې زما د وینې د اخیستلو وظیفه ئې خپلو نرسانو ته ورکړه. په دې منځ کې مې دې ډاکټرې ته وویله چې زه خو له پولې کلینیک څخه خورا ډار یږم ځکه یو وخت ئې زموږ په وطن کې د امیندوارې ښځې د نس عکسونه د نارینه په دوسیه کې ایښې وه او چوکچوکه سوه چې د نر په نس کې اولاد دئ. وې خندل چې بې غمه اوسه. خو ما ورغبرګه کړه چې زه داسې آسانه نه سم بې غمه کېدای. ځکه تر هر څه لومړی په دې رمز نه پوهېږم چې ولې یوازې زما نوم د کوم څرک پر اساس دې صحي معاینې ته وټاکل سو او څرنګه تاسې پوه سواست چې زه په دې هوټل کې اوسم. مؤظفه ډاکټره هم په دغه نه پوهېده چې دا څرنګه پېښه ده. تاسې ته دې وویل سي چې د وینې اخیستل یو ساده کار وو او زما په دونه اندېښنو نه ارزېدی خو زړه مې راته کښناندہ وو چې نه چې دا یوه دسیسه نه وي او سرنوشت مې د ژوند په آخر وخت کې یوې بلې مجرا ته وا نه چوي. ښه هر کله چې ئې د معایناتو نتیجه راکړه بیا به تاسې ته بیان وکړم چې البته له پوره معافیته سره له دې آزموینې څخه تېر سوی یم.

تر ډېر چرت وهلو وروسته دغه ناحله معما ما داسې حل کړه: په هغه ورځ چې د تاشکند میدان ته راورسېدو نو په ټرمینال کې د ننه دوو ښځو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ آواز داسي اعلان خپراوه چي په تاشکند کي د ډېر وخت له پاره پاتېدونکي کسان باید دوی ته ورسي او ځانونه ثبت کړي. زیاتره بختور کسان چي په دغه روسي اعلان نه پوهېده نو پر هغه لار وتله چي د خلګو غټ هجوم ور روان وو. خو زه چي له بده مرغه په اعلان وپوهېدم نو د ښاري امنیت په خاطر مي د ځان له پاره دا یوه مدني وظیفه وګڼله چي خپله د لسو میاشتو اوږده استوګنه دلته ثبت کړم. دغه ثبت چي د دوی دفترونو ته ولوېدی نو هغه وو چي تقریباً دوې میاشتي وروسته ئې ما ته ګزک راورسېدی. نور خلګ چي له نورو ځایو څخه د سرویسانو یا رېل په ذریعه له امراضو سره ځي او راځي خو صحي معاینات کورټ نه په خبر پېري. زموږ اځکزي چي پر ځان باندي ئې د حیواني ناپوهئ پخه ټاپه وهلې ده زیاتره په سرکاري اوامرو خپل سر نه خلاصوي یا خپل غوږونه کاڼه اچوي او دا ئې عموماً د هغي تاریخي هوښیارئ نتیجه ده چي دوی ته له سرکاري قید و بسته څخه امان او نجات ورکوي. اما زه چادي چي د پوهي په پوچ مضمون باندي ځان غره احساسوم نو همېشه د هغه خره په شان چي د خپل مرګ په لاره کي د لېوه سره چارنالي وهي د قوانینو او مقرراتو د رعایت له شامته په دغسي تلکو کي ښکېل پاته کېږم. څرنګه چي دا پېښه د روسي ژبي د لږ څه زده کړي نتیجه وه نو بې له شکه د متل دا اړخ اثبات ته رسوي چي خپله ژبه ما ته بلا سوه.

د پېښو جریانات که د نېټې له بابته وړاندي وروسته سي نو خوا به نه راڅخه بدوی، ځکه په زیاترو مواردو کي تر وچي نېټې حقیقي واقعې یا واقعي حادثې ډېر زیات اهمیت لري. د خبري سر به بیرته د سفر له پیله څخه راوموښلوم. هغه مهال چي زه راروانېدم نو مي مناسبه وګڼله چي د یو فرهنګي خدمت په څېر د مالونو پر ځای د پښتو یو څو کتابونه د سوغات په توګه راواخلم او دلته ئې د ازبکستان د راډیو د پښتو خپروني څانګي ته هدیه کړم. ځکه دا خپرونه چي د تېر کال د جنوري له لومړئ نېټې څخه راشروع سوې ده هر سهار پر شپږ نیمي بجې نیم ساعت ادامه لري. ما د سرحداتو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

وزارت د نشراتو له ریاست څخه یو څو کتابونه د همدې سوغات له پاره وغوښته او هغو هم په ډېره علاقه ما ته راوسپارله. دلته یو چا راته وویل چې د خپروني نطاق ئې یو ځوان پښتون دئ چې له څو کلونو راهیسي ئې په همدې ځای کي پاخه اړولي دي. زموږ د اکاډیمۍ په راغلو ملګرو کي یو زلمی چې په ظاهره د پښتني کلتور او ژبي له رشده سره افراطي غوندي مینه ښکاره کوي او له همدې نطاق سره نژدې پېژندګلوي لري، ما د دې کار له پاره مناسب وباله چې هغه نطاق یو ځل ما ته راوبولي. خبره څو هفتې سرړه پاته سوه او ما هم سر په و نه ګرزاوه. فکر مي کاوه چې ما ول وزګاره به نه وي. خو په دې منځ کي یو بل یوه راته وویله چې دغه زلمی هم غواړي چې هلته په دې راډیو کي ځانته یو کار ولټوي. زه نو په دې خبره ورسېدم چې اصلاً د رمز ټکی دا دئ چې مبادا له ما سره به د نطاق د شناخته کېدو په سبب د ده د استخدام چانس کمزوری سي او ما ته به بلنه راکړي چې هلته کار وکړم. بله ورځ مي بیا واورېده چې سهیلا اصغري وردګ نجیبي هم تاشکند ته راغلې ده او غواړي د ډاکټر عثمانوف په واسطه په راډیو کي ځانته کار ولټوي. ما چې دلته د بې اعتباره روبل په حوزه کي دا سرشکونی او سیالۍ ولیدې نو دې نتیجې ته ورسېدم چې د ډالرو او سټرلینګ په حوزو کي د پښتني نطاقانو، شاعرانو، ادیبانو، لیکوالانو او ژورنالستانو تر منځ به لا څونه زوروري ډکې رواني وي او خارجیانو ته به دا سپین پښتانه د یوه او بل په تورولو کي په کومه بې رحمي یو د بل د پښو خاوري کاږي. دا به نو اوس ومنو چې ژوند په خپله اصیله معنا تنازع للبقاء ده، که څه هم د ځان د فنا په قیمت چا ته تمامه سي.

ډاکټر عثمانوف چې یو ازبک پښتو پوهاند دئ او په افغانستان کي ئې د شوروي په نمایندګي زیات وخت تېر کړی دئ د ختیځ پېژندني په څانګه کي کار کوي. دی د خوشال خان په باره کي څېړني لري خو اوس د دې پر ځای چې د خوشال توره، رندي او مستي د هغه په ادبیاتو کي راسربېره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، غواړي د شیخ رحمکار په مریدي کي د هغه د نقشبندي توب د بندګۍ پدیده ډېره مهمه ښکاره کړي. دا هم د رواني ارتجاعي غلبې غښتلې ځپه وبولئ چي د تاریخ د سترو شخصیتونو انفعالي خواوي د هغه تر فعالو مبارزو ډېر اهمیت کسبوي.

د دې ډاکټر صاحب د کار کوټې ته ورغلم او په ډېره مهرباني ئې له ما سره پوښتنه او ګروېږنه وکړه. له خبرو څخه داسي رامعلومېدی چي یو غوړپ ئې وختي لا چښلي وه. د مجلس په ترڅ کي مي ورته وویل چي یو خو ستاسي د پښتو خپرونه د سهار پر شپږنیمي بجې هیڅوک نه اوري ځکه دا وخت بي بي سي نیولی دئ او د هغې ځای څوک نه سي نیولای. بل دا چي یو څو فرهنګي سوغاتونه ما راوړي دي او نه پوهېږم چي چا ته ئې وسپارم. ده د مراجعې له پاره یو داسي څوک راوښووی چي هغه هیڅ له راډیو سره کوم ارتباط نه درلودی او نه ئې هلته خوله چلېدله. ده خو البته په دې پلمه تر ځان تېر کړم لاکن یوه بله ورځ وروسته په دې خبر سوم چي په سر سره د ده زوی د هغې خپروني اداره پر غاړه لري. د ژوند په حرکت کي سړی د مناسباتو او روابطو له عجیبو ترکیبونو سره مخامخ کېږي. ما غوندي سپېره پښتون او ساده چادي ته د دغه شان بې ضرورته پېچومو اسرار کورټ نه معلومېږي.

په یوه بله ورځ کي مي د ختیځ پېژندني د پوهنځي یوه کارمند ته وویله چي موږ پښتانه دې ته د قدر په سترګه ګورو چي ستاسي په جمهوریت کي تر نورو دمخه د پښتو خپروني راډیویي پروګرام پیل سوی دئ. ما چي په دغه ابتکار کي د ازبکستان د علاقې دلیل ځني وپوښتی نو ده په جواب کي راغبرګه کړه چي هدایت ئې په مسکو کي تثبیت سوی دئ. یعني دا هم د ازبکانو کار نه دئ بلکي د شورویانو دستوري اقدام ګڼل کېږي.

هر چیري په هر ځای کي زما د مایوسانه یادونو د تکرار په نتیجه کي بالآخره کومه ورځ ناڅاپه یو څوک کوټې ته راغی او د معرفۍ په وخت کي ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان راوښووی چې د ازبکستان له راډیو څخه د پښتو خپروني نطاق دئ. هغه ته مي په بېړه بې له نورو پوښتنو څخه تر هر څه دمخه د راوړو کتابو پلنډه وردغاړي کړه او ځان مي له دې ناکاره فرهنګي باره څخه د خدای په فضل خلاص کړ. یو چا بیا په دې خبر کړم چې دغه ځوان د سرفراز مومند وراره دئ او اووه یا اته کاله کېږي چې دلته ئې له خپلي کډي او کوچنیانو سره پاخه اړولي دي او د وطن د آزادی یا دفاع جګړه ئې نورو زلمیانو ته پرې ایښې ده. دا د افغانستان لرغونی تاریخي منطق دئ چې غل تر موری ځني ووزي نو بیا له ځار ني څخه پوره معافیت پیدا کوي.

له کابله څخه د رارهي کېدو په وخت کي خو ما دا فکر کاوه چې ښایي دا فرهنګي سوغات به یوازي زما لېونتوب وي چې د مالونو پر ځای مي بېهوده کتابونه له ځانه سره را اخیستي دي. خو په وروسته کي رامعلومه سوه چې زموږ نورو ملګرو حتی د خپلو ډېرو مالونو سره هم د خپلي ژبي یعني فارسي د کتابو سوغاتونه په پټه خوله له ځانه سره راوړي او د مقصد تر ځایه ئې رسولي دي. باید دا په زغرده ومنو چې په دې راز فرهنګي چارو کي نور توکمونه تر پښتنو وړاندي دي او په قومي حرکت کي د ځاني ګټو ډېر زیات خیال نه ساتي او نه هم بې پروا پاته کېږي. پر دوی دي شابس سي خو پر موږ چې هر راز لعنت وایاست حق ئې لري.

نور نو دلته د "تواریش" کلمه له خولو څخه لوېږي او ځای ئې "ګسپدین" نیسي. خلګو پر ډالر باندي داسي ایمان راوړی دئ چې دولت او ملت ئې دواړه د هغه په مقابل کي هیڅ ایمان نه لري. هغه مقدس حرمت چې نن د ډالر په نصیب دئ ښایي په امریکا او استرالیا کي به ئې هم نه لري. د زاړه سوسیالیزم په تربیه کي پوخ سوی نسل د یو عالم اقتصادي او روحیاتي بحران په لېونیو څپو کي سربداله دئ. هیڅ نه پوهېږي چې څه به کېږي. عام خلک ټول هغو کسانو ته ښکنځل کوي چې د ډیموکراسی له پاره دوی ته د کاپیټالیسټي جنت دروازې وعدې ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو ورځې وړاندې د مسکو د تلویزیون له خبریال سره په مرکه کې د ګرجستان انتخابي رئیس وویل چې کمونیستې ګوند یو جنایتکاره سازمان وو او اوس بیا څو ورځې کېږي چې د کورنۍ جګړې په بهیر کې هغه د خپلو سیاسي مخالفانو له خوا څخه د جمهوري ماڼۍ په غارو کې د کلابندۍ شپې تېروي. دا چې نن کمونیستې سابقې ته په وازه خوله د اکتوبر د انقلابي مرکز په خپرونو کې د کمونیستانو د نوي نسل له خوا ډېر ناوړه ښکنځل کېږي ما ته ئې هغه زړه خاطره را په یاد کړه چې تقریباً اته ویشت کاله وړاندې تېر سوي دي. په هغه وخت کې کمونیستې یوه داسي مقدسه سجیه ګڼله کېدله چې ځوانانو غوښته تر هر څه دمخه په دغه صفت هم د ننه او هم دباندي وپېژندل سي. په کابل کې د بېلابېلو توکمونو نوي زلمیانو غوښته چې په ګډه د کارګري آیدیالوجۍ پر طبقاتي بنا باندي د سیاسي سازمان یو اساس کښېږدي او په دې جریان کې د سر د مشرانو تر منځ ډېره کلکه سیالي روانه وه چې هر یو تر هغه بل دمخه د کمونیست پوخ نوم پر ځان باندي کښېږدي. هیڅ مې له یاده نه وزي چې د انقلابي ځوانانو تر یوې مقدماتي غونډې وروسته میراکبر خیبر ما په لار کې ولیدی او هغه راته وویل چې ټوله شخړه پر دې وه چې نورمحمد تره کی یوازي د دې خبري سخت ارمانجن وو چې په افغانستان کې د کمونیست ګوند مؤسس وبلل سي او دې هدف ته د رسېدلو په کار کې ئې له هیڅ راز وسیلې یا پلمې څخه ډډه نه کوله.

ما ته چې د کمونیستۍ په ستاینه کې د تېري زمانې لېوني هوسونه را په یادېدله او اوس مې بیا د شوروي پر ورشو کې د هغې په غندنه کې لېوني مارشونه لیدله نو خپله خندا مې نه سوای ټینګولای. د جریاناتو دغه دواړه شکلونه چې ما د خپل ژوند په یوه او بل وخت کې د سر په سترګو ولیدله نو مې ورته وخندل او هغه پښتو وراشه مې خولې ته راغله چې نه مرو لا به واورو. زه له دې خبري څخه په هیڅ حالت کې خوله نه سم نیولای چې د حاکمیت په دوران کې هر سازمان په هر نامه چې وي د جنایاتو له ارتکابه څخه ځان نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سي ساتلای. همدا وجه ده چي ځيني سياسي مکتبونه د هر راز حکومت يا حاکميت د نفي په خوا کي درېږي. له دې قبيله جنايات نه په کمونيزم اړه لري او نه هم په ډيموکراسي بلکي د اقتدار او حاکميت د مقام سکني نتايج ګڼل کېږي.

په تېرو وختو کي موږ له علمي پلوه ډيموکراسي او کمونيزم يو د بله سره مقابل نه ګڼله او يوازي د غربي تبليغاتو په سياسي څېړنو کي دغه دوه مفهومونه يا واقعيتونه يو د بله سره متضاد پرتله کېږي. خو اوس د دې تفاوت رعايت بېخي له منځه تللی دئ او دلته د سياسي چوکۍ هر قهرمان غواړي کمونيستي سابقه غندي او روانه حاليه ډيموکراسي وستايي. د خندا وړ خبره خو لا دا ده چي دا نوي ديموکراتان نه له آسمانه راغلي دي او نه هم له مځکي راوتلي دي بلکي زياتره ئې د پروني کمونيزم د ځالۍ حلالوني يا ارمني بچيان دي. که څوک له دې دوه مخو عناصرو سره کومه علاقه و نه لري نو خورا په آساني له داسي خندوونکو حالاتو څخه دا علمي قانونمندي را ايستلای سي چي لکه څنګه چي د نونسمي پېړۍ ډيموکراسۍ کمونيستي بچوړي زېږول، همدغه شاني بيا د شلمي پېړۍ کمونيزم ډيموکرات بچي زېږولای سي. هغه تضاد چي د دې دوو مقولو تر منځ تصور کېدی اوس د تاريخ په تناسلي وحدت کي خپل ځان ښه څرګندوي. فاعتبروا يا اولی الالباب!

د انساني تحول يا تظاهر هغه آيډيالوجيکي، اقتصادي، اجتماعي او سياسي پديده چي دلته ئې له يوه قطبه څخه بل ته څه دپاسه اويا کاله وخت ونيوی زموږ د هيواد په لسو کالو کي ئې هم خپله بشپړه د ورانۍ لاره ووهله. که څه هم د کمونيزم پر ستر بشري نهضت، خلاقيت او مزيت باندي علم خپلي روښي سترګي نه سي پوټولای خو د غه خبيث ژورناليزم او ناځوانه جاسوسيزم هم په هيڅ دليل باندي معافيت نه سي پيدا کولای. ځکه دا يو ئې د انساني ماغزو د عقل سترګي ړندوي او دا بل ئې بيا د پرګنو ستر

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنظیمونه د شخصي دیکتاتوریو د بقاء او پاینښت په خدمت کي دروي.

پرون نه ورمه ورځ مي د ختیځ پېژندني په اداره کي د پاخه عمر یو ازبک ولیدی چي پارسي ئې ښه زده وه خو د شناخت او نژدېکت له پاره ئې یو ځو پښتو جملې هم زده کړي وې. دی د نوو جریاناتو په مقابل کي پوره ترینګلی وو او داسي ښکارېده چي د کمونیستې ګوند له رنګېدو سره ئې د منافعو کاسه اوس چپه سوې ده. ده ځلور پنځه کاله وړاندي زموږ د ګوندیانو د معلمۍ وظیفه هم د مرکزي کمېټې په ماڼۍ کي تېره کړې ده او له دې واره داره وظیفې ځخه ئې خپله پوره اقتصادي تایه هم نیولې وه. په لومړۍ ورځ داسي راته ښکاره سوه چي نور به مي نو له دې صمیمي انډیواله سره خوله پرې وي او کله ناکله به د حوادثو په اړه د منفي شخوند خواله هم سره کوو. په دا بله ورځ چي ئې ما ته د دفتر په خپله کوټه کي شنې چاى رادم کړې او زه پر خپلو ایله غرتو باندي راغلم نو که مي کتله په سپینو سترګو ئې د مېز په جابه کي پټ د ږغ د ثبت ماشین راته چالان کړی وو چي زما برغزووي ثبت کړي. دا د رنګي کمونیستۍ غولدنګ جاسوسان پر موږ باندي د دونه ساده خلګو ګومان کوي چي حتی په دې رډه جاسوسي مو لا هم سد نه رسېږي. په دې چل چي ئې زه له حرکاتو ځخه پوه سوم نو ما هم سمدستي د خپلو خبرو لېونی سبک هغه منافقانه طرز ته واړاوه چي زیاتره د چلبازو سیاستمدارانو له خوا ځخه د ساسي مرکو یا مصاحبو په جریان کي کار اخیستل کېږي. ما ول مه ښوروه، ایله، ایله به چټیات ورته وایم ځو د دې غول ټوله بېټرۍ مصرف سي او له ما ځخه هیڅ داسي ټکی وا نه وري چي دی یو څه پر وکټي. له دې ماجرا ځخه مي دا نتیجه واخیسته چي نور نو کمونیستې جاسوسان د زمانې په ډاینامیزم کي د پوهي یا زرنګۍ له پلوه ډېر تر شا پاته سوي دي. له دې سره هغه زړه خاطره هم را په یاد سوه چي یو وخت زموږ د ملي روغي جوړي د یو اړخیزه بې ثمره داعیې په باره کي د خاد یو ګوندي جاسوس په خپل جېب کي د ثبت ماشین راته اچولی وو او د لګېدو یا مړ کېدو ټکهاری ئې مخامخ ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپلو غوږو اورېدی. لعنت دئ پر داسي بې شرمه او بې حیا چغلګرانو چي نور ئې نو عقل پښو ته تللی وي او څه هم په لاس نه سي ورتلای. زه باید ډېر وختي لا د هغي وراشې په ګناه دارالبقاء ته لېږل سوی وای چي د شودلیزم پر غټ سرخېل مي د تاریخي احمق نوم ایښی وو او دا خبره د هغه تر غوږه هم خدائي خدمتګارانو ور رسولې وه.

اوس به نو له دې جنجالي بیانه څخه دې ننداري ته راسو چي د سرکاري یا پولیسي ډار له کمېدو سره فقیران هم نر، هم ښځي، هم لویان او هم کوچنیان دانه مانه د تاشکند په ستر ښار کي دلته هلته په ښکاره راوتلي دي او ځانونه ئې ځرګند کړي دي. دوی د مدني بېروبار په لوی شخول کي د اړتیا او خواری عاجزانه سندري په لوړ آواز ږغوي. زه خو وایم چي هر چیري فقر او فقیر وي نو هلته انساني عواطف د ښادی ژوند نه سي کولای. د نوو بدایانو له لېونیو هلو ځلو سره به دغه اجتماعي آفت نور هم خپلو لوړو مدارجو ته ورسېږي. پخوا خو چي موږ سوسیالیزم خوښاوه، وجه ئې دا وه چي ویل به ئې په هغه کي نه فقر سته او نه بېکاري.

ښه، که څه هم د هري ورځي له تېرېدو سره زموږ سیاسي، اجتماعي او اقتصادي فاصله د روسانو له پېونده څخه لیري کېږي، خو روسي ژبه بیا هم زما په زړو مغزو کي ځای نیسي او تقویه کېږي. په ازبکي ژبه هم خوله وهم. د یو شمېر مجردو کلماتو په حساب څه دپاسه په سل کي شپېته د عربي او فارسي تر تاثیر یا نفوذ لاندي راغلې ده. اما له دې سره ئې د خپل جوړښت او بېلوالي بنیادي اصلیت د ځان له پاره پوره ساتلی دئ. تر اوسه مي د "بېلګي" او "الیش" دوه لغتونه د پښتو او ازبکي په اشتراک کي موندلي دي. د "چي" پسوندی یا وروستاړی لکه د "نندارچي، باورچي، رپوټچي، اخبارچي، غاوچي،سماوارچي، انبارچي" او د ا راز نورو کلمو کي خپور سوی دئ په ازبکي ژبه کي هم ډېر په مخه راځي.

څه به درته وایم چي ما دا وخت د ګرباچف د نونسم کنفرانس بیانیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوستلو تر نیمایي پورې لا نه ده رسولې چي بیا دا دئ مخامخ ده ته په تلویزیون کي ګورم او د سیاسي مړيني وینا یا استعفاء ئې په خپلو ګناهکارو غوږو اورم. دا د تاریخ یوه عجیبه استعفاء ده چي لوی جهاني مقام ئې د جاودګرۍ د پوف په شان د یوه ګړي له مخه په یوه شېبه کي غایب سو او ده چي سترګي روښي کړې نو ځای نه وو خو جلا سپېره غوړونه په سپېره میدان کي ژړي سترګي ولاړ وو. هغه چي ده بازسازي بلله په واقعي ډول بادسازي سوه او اوس په بشپړه بربادسازي اوښتې ده، ځکه داسي نتائجو ته ئې مخه کړې ده چي دوه درې کاله پخوا ئې هيچا حتی په خپله مؤسس لا هم تش تصور نه سوای کولای. اوس هغه پر غرندو سپور ګرباچف په مرورو شونډانو او په تریو تندي د پېښو د جریان استقبال کوي. د سیاست له آزادۍ سره د قیمت آزادي او د قیمت له آزادۍ سره د ملکیت آزادي او د ملکیت له آزادۍ سره د جنایت آزادي او له دې ټولو آزادیو سره یو ځای د لوی اکثریت له پاره د ډېر سخت مشقت آزادي سوه. تر دې ازادیو پورې ما ته د تېرو کلو یوه زړه خاطره را په یاد سوه. یو وخت بېنوا صاحب د لیکوالو کتاب جوړاوه او په دې لړ کي ئې ما ته هم کښلي وه چي زه خپله معرفي ده ته ورولېږم. ما هغه وخت یو څه ورته وکښه. خو د خپل بیان په ترڅ کي مي دا خبره هم ورته کښلې وه چي په ژوند کي لومړۍ ازادي هغه ده چي له مور و پلاره څخه واخیستله سي. بېنوا که څه هم په خپل فرمایش کي داډ راکړی وو چي د چا په بیان کي به تصرف نه کوي. اما دغه خبره چي زما د ټولي لیکني جوهر ئې تشکیلاوه زما له لیکني څخه ئې غورځولې وه او البته د سیاسي یا اجتماعي سانسور په مقیاس ئې نامناسبه ګڼلې وه. زه په رښتیا هم هغه مهال چي د آزادۍ په موضوع باندي فکر کوم نو نه پوهېږم چي دا باید د عمر په کومه مرحله کي راشروع کېږي. ځکه مور و پلار، ټولنه، سیاست، دین، مذهب، او کلتور موږ سر تر نوکه دننه او دباندي تر خپل جبر لاندي په خپل رنګ ورنګوي او بیا نو راته وایي چي ورځه اوس آزاد یې! هغه آزادي چي پلار او مور ئې وټکوي، عرف

(c) ketabton.com: The Digital Library

او عادت ئې له ژونده واچوي، ټولنه ئې په کلونو کلونو په بند کې وساتي، دين او مذهب ئې لاندي باندي وکوټي او سياستونه خپلي لوبي په وکړي، بيا نو دا رباب ورته وهل کېږي چي هر څوک د آزاد فکر او عمل حق لري خو په دې شرط چي د قانون مراعات به کوي. دغه دئ د اجتماعي ژوند ريشخندي منطق!

بيرته به ګرباچف ته راسو. ده بېچاره هر شی پر مجرد عقل او تشو وراشو باندي رابنا کاوه، خو خوار کی په دې نه پوهېدی چي تاريخ د منفعت له خوا اداره کېږي نه د عقلانيت له خوا. ځکه نو دی له خپله عقله سره د منفعت څپې وواهه او تر خپل سياسي مرګ وروسته چا د قهرمان په څېر وستايه او چا بيا د بشري ارمانو په وړاندي د خائن په توګه وغانده. خو هغه وران شوروي چي ده تر شا پرېښووی نېخه چي څونه به لا د سقوط نوري سرلاټې هم وخوري.

د شوروي د استرونومۍ يا نجوم پوهني په برکت چي د لومړي ځل له پاره د آسمانو خوا ته لاره پرانيستله سوه اوس له بده مرغه خپل فالونه د زړې استرولوجۍ يا زړو نجومو په خرائطو کي لټوي او د توري بيزو د نوي کال حوادث د تلويزيون په عام محضر کي له زاړه نجومګره څخه پوښتل کېږي. دا نو تاسي وواياست چي دغه اوس پرمختلنه ده او که تر شا راتلنه.

ډېر وخت کېږي چي د تاشکند او يا ازبکستان په باره کي ځيني عمومي معلومات لاس ته راوړم، او په خپلو ياداښتو کي ئې ليکم. خو د هغې بدنظمۍ له برکته چي د سياسي حرکت په نتيجه کي هر چيري روانه ده زه په ټپه بيکاري کي لا هم د سر و ګرولو ته نه فارغ کېږم. سهار چي پر اته بجې راکښېنم نو په چايو پسي راووزم. تر هغه وروسته بيرته کوټې ته راځم او يو ګړی تلويزيون ګورم. بيا نو پر لس بجې د ډوډۍ په تلاښ په يوه او بل ځای کي بوی کاږم. په مټې تر دوو يا درو بجو پوري له دې تلاښه څخه فارغه سم او دمخه تر دې چي ورځ راباندي تياره سي په بېړه تر کوټې پوري ځان راورسوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د خوب تر مهاله په يوه او بله مشغولا وخت تېروم. زياتره د سعدي صاحب په اقتفاء داسي يو بيت زمزمه کوم:

عـمر گرانمايه درين صرف شد
تا چه خورم شام چه نوشم سحر

ما چي له پخوانيو څخه عبرت نه دئ اخيستی نو ځکه د رخصتيو په ورځو کي د خوړو له بابته ډېر سرگردانه کېږم. کشکي نس او يا د ده هوس هم د توقف رخصتي په رسميت پېژندلای او موږ ته ئې د خوړو له تکليفه څخه معافيت راکولای. عجب منطق دئ چي د خوړو ځايونه د رخصتۍ په ورځ د (زيکريت) تر عطالت لاندي په موږ روژه نيسي.

د نوي کال له پيله سره چي زياتره قيمتونه په جوتکو وغورځېده نو د تېر کال سهولتونه ئې هم له منځه ورسره يووړه. پخوا چي د "پراوادا" اخبار د دنيا د لغړيانو د يووالي شعار ورکاوه نو يوه گڼه ئې په پنځه کوپيکه وه. خو د امريکا سره په نوې دوستي کي چي طبقاتي آيډيالوجي د مړه سگريت په شاني له خولې څخه واچوله سوه نو د دې پرولتاري اخبار بيه دېرش کوپيکه ته جگه سوه. د نوي کال په اقتصادي ريفورم کي دغه بې طبقې سرکاري پاڼه اتيا کوپيکه ته وختده. هر څه بايد د مرچو له قراره وگڼل سي.

زموږ د اکاډيمۍ يو رسمي هيئت چي د ازبکستان په شانداره هوټل کي اړولي وه نو کله چي هلته په نوي کال کي د يوې شپې د تېر بيه پنځه نيم سوه روبلو ته جگه سوه، په يوه ترانې ئې کډه ځني رابار کړه او دلته ئې د لابزک ارزانه هوټل ته پناه راوړه.

د تاريخ د سياسي، اجتماعي او اقتصادي جريانانو بهيرونه يا بحرانونه خو دلته په يوه يا بل ډول گرماگرم چالان دي او په داسي بېړه پېښېږي يو په بل پسې بدلېږي چي پرون ئې له نن سره او نن ئې له سبا سره نه پرتله کېږي. همدا اوس گړی بيا دا دئ په خبرونو کي اورم چي د گرجستان کلابند رئيس جمهور د خپل حاکميت له ماڼۍ څخه وتښتېدی او باندي ويل کېږي چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه سوه ملیونه روبله ئې هم د ملت له تشېدونکي خزانې څخه تروښوولي دي. له حکومت څخه چي د دغسي تروښوونو چانسونه حذف سي نور نو: کلاه دلکش است اما به درد سر نمی ارزد. یوازي د داړې همدغه چانسونه دي چي نن په سپینو سترګو هر چیري د هغو پر صوبدارۍ باندي د ملت په نامه د باټو ډکي سندري ویلي کېږي. د دې تښتېدلي جمهور رئیس د بقاء له پاره په سلهاوو کسان مړه یا ټپیان سوه خو د ویر او وراني غمونه ئې د هغو خپلو کورونو او خپلوانو ته ورپاته سوه. ځکه مځکه هغه سوځي چي اور پر بل وي.

تاسي به نو وایاست چي زه ولي پر هغو انتخاباتو باندي نه یم ړغېدلی چي په ازبکستان کي د ډیسمبر پر ۲۹مه د جمهوري ریاست له پاره سر ته ورسېده. باید رشتیا حقیقت درته ووایم چي زه د خپلو لېونیو اصولو له مخي هغه څه انتخابات نه سم بللای چي ما غوندي ساده چادي په وختي کي لا په دې پوهېږي چي څوک ئې ګټي. څرنګه چي دلته په همدې مناسبت یو څو د ټوکرانو شعارونه شاوخوا وځړېده خو نور نو د تېرو ورځو په شان سړه سنا وه او هیڅ بیروبار چیري نه لیده کېدی. دغه عادی سوړ حالت په خپله پر دې دلالت کاوه چي باز د چا پر سر کښېني. که په ما انتخابات منې نو به مناقشې، مباحثې، مظاهرې، مبارزې او د ټوله اولس چپه و راسته مقابلې په ما باندي وینې نو بیا ویلای سم چي ولا بې له شکه انتخابات وه.

له دې ناکاره غرتو یا بېکاره ډرتو څخه چي راتېر سو نو خبره دا ده چي د تاشکند د تلویزیون په یوه کانال کي هندي فلمونه ښکاره کوي چي په روسي ژبه دوبله سوي وي. زه دغه د ترجمې په روسي تر اصلي روسي ډېر ښه پوهېږم. ښایي دا به د هندي فلم د کلتوري شناخت تاثیر وبولی. ځکه ژبه د اجتماعي روابطو کلتوري اړخ هم انعکاسوي.

داسي اوربدل کېږي چي په دې ورځو کي ځیني کسان دلته د اوسېدني له پاره پاخه اړوي او له راتګه سره سم ئې تر خولې راوزي چي بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خداداد مملکت ته د غبرګېدو خیال نه لري. حتی یو سړی چي د طیارې دوطرفه ټکټ ئې هم اخیستی وو هغه ئې په پنځه زره روبله زموږ د اکاډیمۍ پر یو همکار باندي وپلوری او له بیانه سره سم ئې په تاشکند کي د عمر له پاره واړوله. یو شمېر تکړه کسان چي البته د ځینو روابطو په غښتلې حمایه کي راغلي دي له خپلو اولادو سره ئې دلته درانه اړولي دي او په یوه یا بل نامه ډاډه ژوند تېروي.

د شناخته خپلو د خولې خبره ده چي ځیني سوداګر مآبه دلته د خورا لوړي سوېې د ژوند پر خوندورو چړچو اوښتي دي او د عیش و نوش په مزه داره ښادیو کي ډوب دي.

لکه څنګه چي په بدني تماس کي امراض انتقالېږي دغه رنګه بیا په اجتماعي تماس کي د سړي معلوماتي ذخیره زیاتوب کوي. د "امالي" ملا صاحب چي څو پېړۍ پخوا د خلګو له ملاقاتو څخه سرغاړی سوی وو نو ئې په خپل منظوم عربي کلام کي داسي مضمون موږ ته په میراث پرېښووی، چي:

لقاء الخلق لیس یفـــید شئ
سوی الهزیان من قیل و قال
بله ګـــټه چـــا ته نه لــــري د خلــګو ملاقات
بې له دې چي ځني واوري برغزووي چټیات

دا قیل و قال یا ایله برغزووي که څه هم هر څونه چټي وي خو چا ته چي خدای په خپله مهرباني لویه سینه ورکړې وي نو د ټولني زیات ناویلي نالیدلي پټ اسرار په دې زمینه کي موندلای سي. برایي یو څو شپې د وطني انډیوالانو پر صحبت واوښتم او د نالیدلو جریاناتو په باب مي دونه واقعي معالومات له دوی څخه واورېده چي په یوازي سر په انفرادي توګه د ډېر ثروت او قوت په مصرف کېدو سر لا هم د چا لاس ته نه سي راتلای. دوی وویل دغه د ازبکستان د اکاډیمۍ هوټل چي موږ پکښي اړولي دي د ماښام له

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو بجو څخه بیا د سهار تر څو بجو پوري د رنډۍ خانې او چکلې سره پوره مسابقه کولای سي. د یوې نوکریوالي نوم ئې واخیستی چي هغه د پیوندکارۍ په دې معاملاتو کي ډېر اساس نقش لري. له دغه نامه سره زموږ د ځینو علماوو د شناخت سابقه هم لا په پخوا کي څرګنده سوې وه.

یو څو کسه ځوان افغاني سپورټ مینان چي د پلار ګټلې خورا بې دریغه مصرفوي او ملکیتونه ئې په وطن کي د خوارانو اولادونه د مقدس عسکري چوپړ په نامه ورساتي، دلته په دې هوټل کي په ګونګه ژبه د خپلې مستي عیاشۍ په چارو لګیا دي. دا قصې چي مي واورېدې نو په دې ورسېدم چي بیا هم زه جاهل، غافل او بې خبره انسان چي نه په مالي چارو کي او نه په جنسي چارو کي کومه نمره لرم خو د تاشکند په محسوس او مشهود جنت کي د دې پر ځای چي د مستو لېونیو میندیانو سره سیال سم، د جهان آفرین د تواضع له کبله مي د هیز شوم حرمان په برخه سوی دئ. د بیان د پوره کېدو دپاره باید دا ټکی هم ووایم چي څو ورځي پخوا زه د هوټل د هغه تش او تور کانتین ته ورغلم چي ګوندي د خوراک له پاره به یو څه ولري. هلته یو بیداره ربړوکی هلک چي اتلس کلن معلومېدی تر هر څه دمخه ئې ما ته بې له کومي کنایې یا پردې څخه روک په رډه داسي وویله چي ښځې ته ضرورت نه لرې؟ ما د ده پر خبره ځان کوڼ واچاوه. ځکه ما ول که اوس زه د مسخرو په نیت خپل چمتووالی ورته څرګند کړم نو نه چي سمدستي د رشتیا په میدان کي ټپي رسوایي ته راووزم او له دې معاملې څخه د تبصرو لویه غږکه جوړه سي. څوارلسم نمبر پولي کلینیک زه خوارکی د صحي معایناتو له پاره جلب کړی وم خو هغه په دې واقعیت ځان نه پوهوي چي دلته تر سترګو لاندي په ښکاره د سفلیس او "سپید" یعني "ایډز" لاندي باندي کارخانې چالاني دي. ښې ویلي دي چي معامله څوک کوي او سوکان څوک خوري. دا ده د قانون هغه بنیادي رسوایي چي دانشمندان ئې د کلماتو او الفاظو پر ترکیب باندي غاړي سره شنې کوي خو په عمل کي له واقعیتونو څخه نېغ په نېغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېګانه کېږي.

تاسي به نو واياست چي د صحي معايناتو نتيجه دي کوم ځای ته ورسوله. زه خو يو څو ورځي پرله پسې ورغلم. يوه ورځ به ډاکټره نه وه، بله ورځ به ئې ويل چي د ويني معاينات په يو بل لابراتوار کي تر سره کېږي. بالآخره نو زه له غوښتني او پوښتني څخه پر يوه مخ تېر سوم. ما ول که ئې چيري بله پلا بيا جلب کړم نو به ورته ووايم چي په پلاني تاريخ حاضر سوی وم او معاينات مي ستاسي سره پاته دي.

څو هفتې پخوا چي ما ته په هوټل کي دوې غټې کوټې را ايله وې نو هر ګړی مي تر داسي تهديد لاندي د ځان احساس کاوه چي ښايي يو بل څوک به په جوال کي راسره واچوي. خو څه وخت چي زما و څنګ ته يو نفري کوټه خالي سوه او چټک ورته راکډه سوم نو له داسي ګواښه څخه مي ځان په امان وباله. اما د شرقي کلتوره سره سم چي په يوه نفري کوټه کي هم دوه کسه اوسېدای سي او د هوټل ماموران زياتره د يوه په حساب له دوو کسانو څخه دوه چنده پيسې اخيستای سي نو ځکه زما اوږده اوسېدنه د دوی له داسي ګټې سره نېغ په نېغه تضاد لري. په دې نوې کوټه کي مي لا څو هفتې نه دي تېري کړي چي ماموراني زما تر غوږ دا خبره راتېروي چي ته تر کله دلته پاتېږې. برابي د شپې پر لس نيمي بجې چي زه په خپلو ګاټه چورتونو کي غوټه وم، په خورا دربې او خرپې بې ډوله دروازه راوټکېده او نوکريوالي انا په مړ ژواندي آواز راته وويله چي ادمنتسراتري يعني مديري يا منتظمي امر کړی دئ چي ته به يوې بلي کوټې ته کډه سې. چټه مي ورته واوښته او په جواب کي مي ورغبرګه کړه چي ستاسي امرونه زه نه منم. تاسي زما په باره کي د خپلي اکاډيمۍ له مقاماتو سره خبري وکړئ. دغسي آزارونه او ځوروني چي سړي ته پرله پسې تکرار سي نو د کور غمونه د سړي له ياده څخه وباسي او غواړي د راکټ په شان په بېړه تر خپله کورني دوږخه پوري ځان ورسوي.

دا دئ په سهار کي بيا دوې نوري ښځي راغلې او راته وئې ويله چي دا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی آمر فیصله ده چي ته یوې بلي کوټې ته ولاړ سې. ما ول د هر چا فیصله چي ده خو زه د اکاډیمۍ مېلمه یم. اکاډیمي که ما شړي نو حاضر یم چي حتی همدا شېبه له ازبکستان څخه ووزم. په دې ترخ کي مي ورته څرګنده کړه چي ما خو د ازبکانو مېلمه پالنه اورېدلې وه مګر اوس ګورم چي د مېلمه ډېر ښه درناوی کېږي او یو ګړی ئې هم پر آرامه نه پرېږدي. په آخر کي ئې دا خبره وکړه چي نو لوی امر به په خپله درته راسي ځکه په حقیقت کي هغه غواړي چي همدا کوټه د خپل یو آشنای له پاره خالي کړي. زما په خیال د مېلمه پالني په باټو مي د دوی د زړه کومي ته نرۍ لاره وکړه او د تند استدلال په پای کي ئې په نرمه لهجه د مهربانۍ په ډول د ډاډ پر چم راته وویله چي بې غمه استراحت وکړه.

ارمان، ارمان، ارمان په ایمان چي په روسي ژبه مي ښه ډېر ښکنځل زده وای او په یوه پلا مي خپل ډک زړه وربا ندي تش کړی وای. د یوې ژبي له زدکړي سره دا هم په کار ېږي چي د هغې ښکنځل باید زده سي. ډېر ښه پوهېږم چي زه په اصل کي د دوی د عیاشۍ له کړۍ څخه ګوښي پاته سوی یم او نو ځکه زما استثنایي غوندي ګوښه توب د دوی هر یوه ته د حیرانۍ سبب ګرزېدلی دئ. که زه له دوی سره غورځېدای او خرڅونه مي ورته کولای، سات مي ورسره تېرولای نو بیا داسي خبري نه پېښېدې.

پخوا زمانه چي اولسونه یو له بله څخه ګوښه اوسېدله نو لباسونه، دودونه او د ژوند طرزونه ئې ټوله د نابلده سېلانیانو یا د سفرنامو د لیکوالانو له پاره د یادوني او یا د لیکني وړ ګرزېدله. پر قصو او نکلو به ئې هم نورو خلګو خوند اخیستی. خو اوس چي کلتوري توپیرونه د جهاني تمدن د وسائلو او روابطو په جاروتلو شبکو کي ډېر پیکه سوي دي نو له دې پلوه هیڅړي چنداني عجائبات سړي ته په مخه نه ورځي او که ورهم سي نو بیا د ډېري علاقې وړ نه ګرزي چي بیان ئې په قصه وارزي. په هر حال چي دغه دود پر یوه مخ پاته نه سي نو دونه به ووایم چي ازبکاني نجوني کله یو او بل په لاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي سره مخامخ سي نو د روغبړ په حال کي یو د بل چپه تشي ته خپل راسته لاس وروړي. بل دا چي د ډوډۍ تر خوړلو وروسته لوی او کوچنی پر مخ باندي د دوعا په شان لاس تېروي. دا به لا هم درته ووایم چي ازبکان له اروپایي دریشۍ سره هغه چارکنجه خولۍ پر سروي چي ښایي تاجکان به ئې د ځان له کمالاتو څخه بولي. که د دې خولۍ پر کلتور باندي د دوی تر منځ شخړه راپورته سوه چي هر چا د ځان بلله نو به د ملا نصرالدین د خره معامله ځني جوړه سي چي د ایرانیانو او ترکانو تر منځ ښه ډېر وخت د مناقشې موضوع وه او ایرانیانو په خپله ګټه داسي فیصله صادره کړه چي ملا نصرالدین په موږ اړه لري خو خر ئې په ترکانو پوري.

نن د جنورۍ پر شپاړسمه د خوړو نرخ یو دم د پرون په تناسب درې چنده لوړ وختی. ځیني کسان د دغه مشکل چاره په دې سره کوي چي غواړي د پرون په تناسب خپل خواړه نیم وخوري. د نرخونو له جګېدو سره د خوارانو سوي کړړي ختلي دي. په زیاته بیا هغه زوړ اویا کلن نسل چي بېخي ګیج دئ چي د کمونیزم له پلان سوي تبلیغاتو سره ئې داسي تصور کاوه چي د خپل عمر په دې وخت کي به ئې د ژوند لومړنۍ اړتیاوي ټوله وړیا وي او د خیر پر غونډۍ به په پوره زړه د ډاډمني آیندې په باور هیڅ اندېښنه نه لري. اوس د ټولو شیانو ځای وحشت نیولی دئ او پوخ باور په ډاډه ناباورۍ اوښتی دئ. هر چیري دغه بیان دئ او یو و بل ته سره وایي چي څه به کوو. د یوې نامعلومي وارخطایي سره مخامخ دي.

اوریده کېږي چي په همدې تاریخ د محصلانو په یوه مظاهره کي دوه ځوانان ووژل سوه او اوس دوې ورځي وروسته خبره داسي ځای ته رسېدلې ده چي جمهوري ریاست د خلګو له پاره یوه لویه نصیحت نامه خپره کړې ده. د هغې له څرګندونو څخه ښکاري چي د دې پېښې اور ته سیاسي پیک وهل کېږي او مخالفان د خلګو له هیجانه څخه د ځان په ګټه استفاده کوي. نن د جنورۍ پر نونسمه د یوې لویي جامع په مخ کي د نرو او ښځو خورا غټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

قطارونه ما په خپله ولیدله چې البته د ځوانیمرګو زلمیانو په فاتحه کې ئې سیاسي اشتراک کاوه. اوس دا دئ د ماښام په خبرو کې معلومه سوه چې یوه لویه رسمي غونډه د همدې واقعې په مناسبت جوړه سوې وه.

باید وویل سي چې د دې واقعې خبر زموږ د هیواد د سیاڼه یا عاقلانه ژورنالیزم په سبک لومړی له مسکو څخه خپور سو او بیا نو موږ وپوهېدو چې دلته په ازبکستان کې څه پېښه ده. د بې بنیاده واکداریو یا واکمنیو له پاره دا د پټې خولې ډېر ښه میتود دئ چې خلګ ئې د خپل کور خبرونه تر زړېدو وروسته له خارجي آژانسو څخه اوري. ځکه نو څوک ملامت نه بلل کېږي چې باید له ګاونډي څخه وپوښتي چې زموږ کره څه پېښه ده.

نن چې د نوي کال د لومړی میاشتي نونسمه ده نو که څه هم په کابل کې د ژمي د ټاپي منځ دئ خو دلته هوا د پسرلي خوند کوي. په کوټه کې مرکزګرمي د ژمي په سویه چالان ده او سړی مجبوره کېږي چې د هغې بې ضرورته تودوخه د کړکۍ له لاري وباسي. خو د کلکین خلاصېده بیا دا خطر لري چې د مچانو او غماشو ګڼ سیلونه ستاسي کره مېلمانه سي. برایي شپه مي ټوله تر الائي سهاره د غماشو تر ګوابښ لاندي په ویښو سترګو تېره کړه.

دا هم عجیب تمدن دئ. کلکین سته، جالۍ نه لري. ځکه وایي چې رواج نه ده. مرکز ګرمي همدارنګه کنټرولي درجه نه لري چې د هوا د تغیر په صورت کې ئې تودوخه لږ یا ډېره سي. هر څه له ثابت سوسیالیستي پلانه سره سم نامتغیر جوړ سوي دي. ما ته د رحمان بابا هغه بیت را په یادوي چې:

هیڅ تغیر او تبدیل نه لري رحمانه
تل تر تله برقـــــرار دئ رب زمـــا

نور نو ټولي خبري د مرچو له قراره اټکل کېدای سي.

د نرخو له جګېدو او لوړېدو سره په ترانسپورټي وسایلو کي کرایه هم دوچنده یا څوچنده پورته وختله. د چلوونکو د نظارت او مراقبت بې عقلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم د فضیحت لوري ته زورونه وهي. دا کاره بارونه خیال نه کېږي چي تر مزله به سم ورسېږي.

خاص د خندا او د ټوکو وخت دئ. لوی شوروي ونډې سوې. میراث خواره ئې پر پاته مړو باندي نه سره جوړېږي. یوه میراثخور پر خپله کوټې د سپیني ماڼې نوم ایښی دئ او غواړي تش د سپین په نامه ئې د امریکا د سپیني ماڼې سوېي ته ورسوي. معلومېږي چي عقل هم له سره څخه پښو ته کوچ کړی دئ او شرم بېخي د ژوند له سترګو څخه تښتېدلی دئ. هغه بله ورځ د نرخونو د سیاست په حقانیت کي یو ژورنالیسټ وایي چي یالتسین امریکائي سلاکار لري یعني ځکه نو دغه نوي اقتصادي تدابیر د کاپیټالیسټي علم له یو تضمین سوي دماغه څخه راوتلي دي. که د چا سره د خورا لږ پوهي یو اثر هم وي نو په دې ټکي ئې پوره سد رسېږي چي له سوسیالیستي اقتصاده څخه سرمایه داري اقتصاد ته اوښتنه بېخي یوه نوې پدیده ده چي امریکائي عالم هم په دې باره کي د شوروي عالم په څېر پوره جاهل ګڼل کېدای سي. سلاګوی یا سلاکار خو فقط د نرخ پدیده ګوري او هغه هم د هغو شرایطو له فرضېدو سره چي ده ته د کاپیټالیزم په زمینه کي معلوم وي. خو دلته چي سر پر سر اویا کاله یو نوی سیستم چلېدلی دئ او د تولید له افزارو څخه بیا د تولید تر اجتماعي روابطو پوري ئې د ژوند په ګردو ساحو کي ژور نفوذ کړی دئ نو دا اقتصادي زمینه ډېره مغلقه او خورا پرله پېچلې ده. نرخ یوه پدیده ده چي له هغو سره د ملکیت طرز، د مبادلې نوعیت، د محصولاتو کثرت یا قلت، د پیسو تضمین سوی حالت او سیاسي ثبات پوره هم آهنګي و نه لري نو په یوازي سر د دې عامل نه سي کېدای چي د تولید ټوله پروسه سر تر پایه د رقابت په زمینه کي اداره کړي. دا خبري خو ټوله په داسي حالت کي د منطقي استدلال ځای نیولای سي چي چا له دې نوي دیموکرات روسي ژورنالیسټ سره د ده هغه څرګندونه پوره منلې وي چي د یالتسین سلاکار د اقتصاد امریکایي عالم دئ او هغه ته د نوي اقتصاد علمي لاري او چاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورښيي. خو که ژورناليسټ ته وويل سي چي دا به د اقتصادي عالم په نامه راغلی د استخباراتو يو تکړه کارمند وي او غواړي به د کرملين په مرکز کي ستاسي د ژوند ټوله بنيادونه له ريښې څخه وران او ويجاړه کړي، نو ښايي چي لږ به ئې په خپله خبره سد ورسېږي. خو که ئې له دې سره پر خپله تبصره ټينګار کاوه نو بيا سړی دا حق لري چي دی هم د هغه د پروژې يو همکار وبولي.

نور نو لکه څنګه چي چپه چرلنډی يا خرلوډګلی د اقتصادي بحران په حوادثو کي ځان راښکاره کوي دغه رنګه جوي اوضاع د انډوخر په بهير کي داسي لوړي غورځېدني او ځوړي راپرزېدني په موږ ويني چي نن بيا د جنوري پر پنځويشتمه د حرارت درجه تر صفر لاندي راولوېده او د ژمي له دوباره بابېړي سره باران يو دم په واوره بدل سو.

ما خو څو ورځي په خپلو ړندو سترګو يو څو کتابونه پرله واړول، راواړول. خو د ځينو چي توري ډېر ميده وه نو د لوستلو پر مهال ئې زيات تکليف راکاوه. که څه هم زه خو په دې خوښ يم چي سترګي مي پر دغه کمزوري حال پاته سي او د ډاکټرانو منت يو نه سم. لاکن له دې څخه هم په زړه کي تراه رالوېږي چي مبادا ښورانده دماغ مي همدغسي په کوټي کي فعال پاته سي خو د هغه د ليدو کړکۍ وتړلي سي او د عذاب درجه مي له زغملو څخه ووزي. بالآخره مي دې عاجزۍ ته ځان اړ وباله چي پولي کلينيک ته ورسم او د سترګو له ډاکټره سره سلا وکړم. سترګي ئې راوکتلې او راته وئې ويله چي عمليات غواړي. کومي نوري عينکي او يو څه دوا چي ئې راته وليکله هغه په ټوله تاشکند کي هيچري نه وه، خو ډاکټر د نسخې د ليکلو خپله وظيفه اجراء کړه او نور ئې نو د پيدا کېدو چاري له هغه سره اړه نه درلوده. زړه مي ومنله چي له وچه ناکامه بايد عملياتو ته ځان وروسپارم. د دې کار له پاره نو ضروري دا وه چي لومړی د پولي کلينيک نظريه تر لاسه کړم او هغه بيا د روغتيا د وزارت له لاري د کومي شفاخانې په نامه د اجراآتو له پاره په

(c) ketabton.com: The Digital Library

جریان کي واچوله سي. نظریه مي واخیسته او مهرباني روسۍ لیوډمیلا د دوو هفتو په ترڅ کي لازم کاغذونه او امرونه د شفاخانې تر حده ورسوله. د سترګو شفاخانې ته دې مېلمه پالي زه بوتلم او هلته ازبکاني ښځي ډاکټراني وې چي زما سترګي ئې وکتلې. ناروغان ډېر هلته ښکارېدله او د مراجعې تالار هم ډک معلومېدی. په سترګو کي ئې ځاځکي راوکړه او د دوی له هدایته سره سم مي د بیزو په څېر د سترګو د رپولو یا خلاصولو او پټولو څو تمرینه اجراء کړه. په آخر کي ئې راته وویله چي د عملیاتو له پاره باید بله هفته پروفیسر ته ښکاره سي. دا هفته هم راورسېده او تر شپږ ساعته انتظار وروسته د ازبک پروفیسر د کتني وار هم راورسېدی. هغه بیا پر بله شفاخانه باندي د خپل هدایت یو څو لیکي وکښې او تر څو ګرزېدونو، راګرزېدونو وروسته په دې شفاخانه کي د پنځه ویشت روبلو په بیه یوه لنډه معاینه وسوه چي صرف دوې دقیقې وخت ئې ونیوی. مېلمه پالي راته څرګنده کړه چي بله هفته به بیا دغه معاینه بیرته وروړو. خو بله هفته تېره سوه او مېلمه پاله رانغله. اوس له هغه تاریخه څخه څلور نوري هفتې تېري سوې چي مېلمه پانه نه راباندي راګرزي او حتی معاش ئې هم نه دئ راته راوړی. لیوډمیلا چي زوړسواندې نجلۍ وه زیاتره چي به راغله غمجنه به ښکارېدله. د دې خوابدۍ علت دا وو چي زموږ افغاني مېلمنو په اړه ئې د ازبکستان د اکاډیمۍ د منسوبینو بده رویه لیدله او هغه ئې په زړه کي ساتله او موږ ته ئې نه ویله. موږ ته پرته له دې مېلمه پالي څخه بل څوک نه راتله او نه ئې هم موږ ته بلنه راکوله چي له نژدې څخه د هغو ښکنځل او بد ویل مخامخ په خپله واورو. ځکه نو دې زړه خوړی او دا اندېښنه ورته پیدا کېده چي دا غمېدلي مېلمانه له دې څخه ماېجن نه سي. دا حدس پر ځای وو چي ښایي سبا یا بل سبا به مو د لم غوټه ایستلو یا شړلو له پاره په رډه راته وواېي چي نور نو ستاسي د اوسېدني قسمت دلته پای ته رسېدلی. موږ په دې پوهېدو خو ځان مو نه په پوهاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیري ستروېکه له برکته دولتي غلو د بیت المال پر هیڅ شي باندي لب نه کاوه او هر څه چي په لاس ورتله هغه ئې نه مانجه کوله. په دې خبر سوم چي زموږ د هوټل له مدیر څخه زموږ یوه عالم د منقالو تاوې رانیولي چي البته دولتي وې. یوه بل یوه بیا په پولي کلینیک کي د دولت طبي سامانونه له ډاکترانو وپیرودله.

زما په شاوخوا کي چي دغه څو اړخیزه بحرانونه لیري او نژدې راباندي راڅرخي نو زه هم ورځ په ورځ سربداله کېږم او د پرله پسې یادابښتونو له اخیستلو څخه لوېږم. که چیري تاسي د دې یادابښتونو په ترکیب کي ترتیب و نه وینی نو ټوله پړه ئې زما پر چاپېریال باندي واچوئ او د هغه په منځ کي زما بېکسي او مفلسي هم له یاده مه باسئ. خو چي تاسي بېخي پر یوه مخ بې مضمونه نه سی نو دا دئ یو څو لیکي به لا نوري هم درته وکاږم.

زما خوږو یارانو! پر دې خبره مي هم د زړه غوږ ونیسئ چي د لګي – درګي یا اړو – دوړ په خرلوډګلي کي سړی هرومرو دې ته اړېږي چي باید د خولې د پرېکړي له پاره پر مزاج برابر او په ژبه پوه یو شناخته ولري چي وخت ناوخته له هغه سره د زړه کوخ وکاږي. په دغه نیت چي زه د ختیځ پېژندني په یوه او بله کوټه کي په دغسي یو انډیوال پسي ګرزېدم نو د خدای له داده د مړو له یاده پر پاخه ځوان ازبک حبیب الله کرامتوف باندي پېښ سوم چي فارسي ژبه ئې تر یو فارسي زبانه لا هم ښه زده وه. دی چي د اجتماعي او سیاسي مسایلو په تحلیل کي هم د اهلیت او کرامت خاوند وو یو زمانه ئې د شوروي د سفارت د یو کارمند په توګه په ایران کي څو کلونه تېر کړي وه. په دې اوسو ورځو کي چي دلته اخبارونه د ازبکي ژبي د رسم الخط موضوع پرله اړوي را اړوي نو زموږ د مجلس مرکه هم دې ټکي ته راوګرزېده. زه په خپل ازاد سبک چي چنداني د سیاسي کشالو خیال نه ساتم، په دې باب مي خپله رایه ده ته څرګنده کړه. هغه دلچسپي پکښې واخیسته او له ما څخه ئې وغوښتله چي زه خپلي خبري د یوې مقالې په چوکاټ کي د ده له پاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سربښته کړم. کوټې ته راغلم او څه بیانونه چي ما ته د دې موضوع په باب له علمي دریځه په زړه کي راګرزېدله هغه مي د یوې فارسي مقالې په بڼه د کرامتوف له پاره داسي ترتیب کړه:

از نگاه یک رهگذر

شنیده می شود که در بین اقشار مختلف روشنفکران جمهوری ازبکستان مسئله رسم الخط زبان ازبکی مطرح است و راجع به آن اظهارات گوناگونی صورت میگیرد. باید پیش از همه اذعان کرد که هنگام قرار گرفتن در نقطۀ چندین راهه تنها انتخاب درست نتائج سودمندی ببار آورده می تواند. ولی در چنین نقطۀ حاد که انگیزه های مختلف زندگی پی در پی بر آن تاثیراتی وارد می کند امکانات انتخاب نادرست و یا اشتباهات ناگوار نیز متصور است. برای اینکه حتی المقدور از ارتکاب اشتباه آمیز جلوگیری به عمل آید لازم است مسئله همیشه طوری مورد دقت قرار بگیرد، که از هیجانات سیاسی کاملاً پاک و منزه باشد.

چرا عاقل کند کاری که باز آرد پشیمانی

شکی نیست که اقوام گوناگون ملت جمهوری ازبکستان اکنون در مرحله رشد ملی قرار گرفته و پیوسته در ساحات مختلفه زندگی به طور مستقل اداره امورخویش بدست می گیرند. درینجا سوالی بمیان می آید که آیا باختم تسلط سیاسی و اقتصادی دیروز باید کلیه نهاد های آن از بیخ و بن نیز برداشته شود؟ احساسات ملی و هیجانات قومی که به اساس خاطرۀ انعکاس شرطی در مرحله جریان نهضت های آزادی بخش تشکل می یابد چنین قضاوتی را مستدل و معقول می پندارد. ولی تجربه های جهانی نشان میدهد که احیاناً در چنین احوال و اوضاع خیلی از ارزشهای حیاتی بدون ضرورت نیز متنفی می گردد. بناءً وظیفه اقشار دانا و خبر است که با وسعت نظر بر مبنای واقعیت های عینی منافع مردم همیشه خوب و بد به مقیاس علمی از هم جدا ساخته و فلسفه "خذ ما صفی دع ما کدر" ملاک عمل

(c) ketabton.com: The Digital Library

خویش قرار بدهند.

بنابراین رسم الخط موجود زبان ازبکی که قسمت اعظم آن به اساس حروف روسی ترتیب و ترویج شده است دارای ارزشهای فرهنگی زیاد است که نباید بدون تامل هر چه زودتر بدلائل این و یا آن گرایش از بین برداشته شود. زیرا این امر از نگاه علمی هرگز با خصوصیات ملی منافاتی ندارد و حتی با رشد فرهنگ ملی کمک کرده می تواند. ترکیه بهترین گواه این حقیقت تاریخی است که به منظور رشد فرهنگی مردم در حاد ترین دوران مبارزات آزادی بخش ملی خود رسم الخط ترکی به حروف لاتینی یا اروپائی مبدل ساخت.

جائز خواهد بود که منظور توحید همگانی بین کلیه زبانهای ترکی در حروف روسی یا لاتینی رسم الخط ازبکی اصلاحات جزئی و یا تغیرات قسمی طبق اصول فنی وارد آید اما بصورت کل همین اشکال باید در حد امکان غرض جلوگیری از درهم ریختن پیوند کلی حفظ و تقویه گردد.

از نگاه باسواد ساختن توده های وسیع مردم رجال فنی و مسلکی تعلیم و تربیه خوبتر می فهمند و بهتر می دانند که به صفت یکی از عوامل مؤثر، رسم الخط کنونی ساده تر و سهل تر از همه طرق دیگر می باشد. نگارنده مقاله حتی ادعاء کرده می تواند که بر مبنای تدریس فنی و آموزش مسلکی این حروف یک شخص بی سواد در ظرف بیست ساعت درسی به مرحله خواندن رسیده می تواند. من شخصاً که اکنون میخواهم با زبان ازبکی آشنا شوم از طریق رسم الخط جاری بدون کمک استاد با آسانی پیش میروم. اگر در نظر باشد که همه اقوام ساکن در جمهوری ازبکستان با استفاده از توحید رسم الخط هم آهنگی ذات البینی خود را حفظ نموده و در آموختن زبان دولتی ازبک حساس ناراحتی نه کرده و از رسم الخط معمول و آشنا در زمینه استفاده مؤثر به عمل آورده، این همه و همه در بقای رسم الخط جاری تامین خواهد شد. در غیر آن زبان ازبکی به حالت تجرید

(c) ketabton.com: The Digital Library

کشانیده شده و تعمیم آن مشکلات گوناگونی در بر خواهد داشت.

دوستانیکه بنا بر پیوند تاریخی مرجح می دانند تا رسم الخط موجود ازبکی به رسم الخط سابق عربی مبدل گردد باید پیش از همه این مسئله را حل کرد که اولاً مواریث گذشته فرهنگ ازبکی در هر دو رسم الخط از نگاه کیفیت و کمیت با هم مقایسه نموده و به بینند که کدام یکی از آنها ثقل بیشتر دارد. دوم اینکه آیا مراجعه به خط عربی اگر از ذهنیت ملی سرچشمه می گیرد پس تسلط فرهنگ عربی در برابر قومیت ازبکی همان نسبتی دارد که درین اواخر فرهنگ عربی داشت. اما اگر از ذهنیت مذهبی نشئت می کند در آنصورت باید دانست که ارزشهای ملی همیشه بر پایه موازین ملی محاسبه می شود نه مذهبی. روی همین دلیل کشورهائیکه دین، مذهب، و حتی زبان مشترک دارند، حدود ملی خود را از همدیگر جدا می دانند.

ضمن تبارز احساسات آزادی بخش ملی گاهی تمایلاتی به میان می آید که تمام پدیده ها و نهادهای زندگی اجتماعی و انفرادی به عقب گردانیده شود. چنین تصورات از ما می طلبد تا نیازهای زندگی با وسایل و لوازم موزیم آثار عتیقه آراسته ساخت. درینصورت همان جبر پیشرفت تاریخ از نظر انداخته می شود که به عملکرد خود ادامه میدهد و نمی گذارد که این گونه تمایلات ذهنی به واقعیت عینی به پیوندد. ما خواهیم مرد ولی به مرحلهٔ طفولیت نمی توان برگشت. زیرا در چنین حالت ما باید از آبادیها به مغاره ها و از وسائل مدنیت به دوران بدویت بر گردیم. اندیشه ای است شاعرانه ولی بدبختانه یا خوشبختانه تحقق نمی یابد.

فرض می کنیم در بین اکثریت دانشمندان موافقه به عمل آمد که رسم الخط عربی بنا بر دلائل موجه یا ناموجه برای زبان ازبکی مفید و سودمند خواهد بود. خود رسم الخط عربی که بدون "زبر ـَـ، زیر ـِـ، و پیش ـُـ" بکلی افادهٔ آوازها نمی رساند، بدون شک فاقد بهترین خصوصیات لسانی است. هر کلمه که به این رسم الخط نوشته می شود بدون آنکه از استاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

شنیده شود، تلفظ آن از روی حروف استنباط شده نمی تواند. این نقیصه ای است جبران ناپذیر بطور مثال لغات "علم"، "الم"، "ظلم"، "قلم"، "فلم" و امثال آن هر کدام در خور چندین گونه تلفظ است که اینگونه التباس هرگز در حروف موجود ازبکي به میان نمی آید. مشکل دیگر که سر از نو در زبان ازبکی به خط عربی باعث اختلال همگانی خواهد شد اینست که مردم باید آوازهای "همزه"، "ع"، "ت"، "ط"، "ح"، "هـ"، "ث، س، ص"، "ذ، ز، ض، ظ" در لغات از هم بشناسند و کلماتیکه طی زمانهای در زبان ازبکی منحل شده دوباره به نفع زبان عربی و زیان لسان ازبکی از نگاه اصوات و هم از نگاه اشکال احیاء نمایند. نمی دانم این کار برای فرهنگ ازبکی چه سودی در بر خواهد داشت. چنین تلاش به آن می ماند تا عربهائیکه در طول قرنها میان ازبکها به تحلیل رفته اکنون آنها را باعبا و قبای دیرینه خویش می خواهیم به صفت اعراب زنده نمائیم. ثمر همچو کوشش از مصرف آن خیلی کمتر خواهد بود.

آن وجههٔ علمی که زبان ازبکی بر مبنای رسم الخط جاری در خارج از مرزهای ازبکستان برای خود کسب کرده است در هنگام رسم الخط عربی به کلی از دست خواهد داد. زیرا تاوقتیکه نویسندگان ازبک به تفاوت بین "منذور"، "منزور"، "منضور"، "منظور" و یا "عبس"، "ابث"، "ابس"، "عبص"، "ابص"، "عبث" پی می برند و صحیح او غلط می شناسند، دچار اشتباهات خنده آور املائی خواهد بود و این امر در نظر کسانیکه با کلمات عربی آشنائی دارند دلیل سطح پائین علمی آنها پنداشته خواهد شد.

ممکن است باکشیدن چنین مسایل به ساحه سیاسی دشواریهای حل ناشدنی بار آورد. زیرا این گونه موضوعات که جنبه های فنی و مسلکی دارد باید همیشه از جریانات سیاسی دور نگاه داشته شود. همه مسایل زندگی نباید طوری تلقی شد که از طریق مراجعه به آراء عمومی به حل درست می انجامد. بسیاری از مسایل است مانند تعلیم اجباری که هیچگاه در میدان

(c) ketabton.com: The Digital Library

رایگیری مطرح نمی گردد. تنها اشخاص خبیر و خیرخواه که منافع مردم بر مبنای موازین علمی و منطقی ارزیابی کرده می توانند حق دارند راههای درست به مقامات ذی صلاح نشان دهند.

از اظهارات من نباید چنین نتیجه گرفت که زبان ازبکی بکلی به رسم الخط عربی نوشته نه گردد. من معتقدم که رجال علمی و مذهبی که به آثار پیشینگان آشنائی بیشتر داشته و در فرهنگ عربی اندوخته های با ارزشی برای ملت ازبک سراغ دارند به گونه محققان و پژوهشگران حقوق خاصی داشته باشند. آنها می توانند قطع پیوند فرهنگی که از طریق رسم الخط جاری بوجود آمده برای کسانیکه درین امور علاقه دارند دوباره وصل نمایند. به این ترتیب تمام مزیت های عربی و غربی به گونه ئی در لسان ازبکی حفظ خواهد شد.

با وجود همه نظریات ضد و نقیض بعید نیست که نظر به نیاز توحید همگانی و هم آهنگی تخنیکی در ساحات ملی و بین المللی سائر زبانهای جهان به شمول عربی در طول زمان رسم الخط لاتینی یا اروپائی برای خود دیر یا زود انتخاب خواهد کرد. مثال آشکار این عملیه همین اکنون در پیامهای تیلیگراف و تیلیکس در هر جا به مشاهده می رسد.

حافظ وظیفه تو دعا گفتن است و بس
در بند آن مباش که نشنید یا شنید
تاشکند – ۲/ ۲/ ۱۹۹۲

په دا سبا چي مي دا لنډکۍ مقاله حبیب الله کرامتوف ته وسپارله وې لوستله، وې خندله او راته وئې ویله: "این مقاله اگر نشر شود به گونه بمبی اشتعال انگیز خواهد شد". ما ورته وویله چي زه خو ستاسي د ټولني په سیاسي شخړو نه پوهېږم. خو دا مي خپله دنده وګڼله چي له علمي دریځه پر دغه توده موضوع روښنایي واچوم، ځکه: "اگر بینم که نابیناه و چاه است –و گر خاموش بنشینم گناه است".

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیرته به خپلي نوري قصې پسي راواخلو. یوه ورځ د هوټل منتظم په ما پسي یو څوک راولیږله. زه چي ورغلم نو پر میز ئې زوړ کتاب پروت وو. دی نه پوهېدی چي دا به څرنګه کتاب وي او څونه ارزښت به لري. په وطندارانو کي یو چا زه ورښوولی وم چي هغه په دې کتابو پوهېږي. کتاب چي مي سره راواړاوه نو ازبکي ژبه وه چي په عربي یا فارسي رسم الخط باندي لیکلې سوې وه. ما لوستلای سوای خو ازبکانو ته دغه د اویا کالو زوړ کتاب بیخي نا آشنا ښکارېدی. دا کتاب د احادیثو هغه اثر وو چي د صلوة مسعودي په نامه یادیږي. دوی ته داسي په لاس ورغلی وو چي په یوه دېواله کي د ننه د ساتني او پټوني له پاره هلته ښخ سوی وو. له دې څخه څرګندېده چي دغه راز کتابونه د کمونیزم له راتلو سره خلګو په دېوالو او دربندانو کي له سرکاري څارندویانو څخه هغه زمانه پټ ښخوله. کتاب دښمني هر چیري هر وخت د هغو جاهلانو کار ګڼل کیږي چي له دوی سره د استدلال په میدان کي دونه کافي منطق نه وي چي په کتاب باندي منسوخ کړي. د ثور د پاچاګښتی په دوهم کال کي چي زه د اطلاعاتو او کلتور د وزارت د نشراتو په ریاست کي کار ته وټاکل سوم نو په لومړۍ ورځ مي هلته په یوه کوټه کي پرله ګډوډ خره سوي کتابونه ولیدله چي د اوړېدو له قراره انقلابیانو د ملي بانک له کتابخانې څخه په خورا بېرحمي دلته راچلولي وه چي بیا ئې وروسته د سوځولو په جزا محکوم کړي. د هغو په جمله کي مي د سید قط تفسیر ولیدی چي ما ئې د ساتني له پاره په دې دلیل زیار وایستی چي که یو وخت له یو افغاني عالمه سره دا هیله وي چي د سید قط د اخوانیت آیډیالوجي په علمي استدلال تردید کړي نو هغه دې ته ضرورت لري چي یو ځل د ده نظریات د ده په تفسیر کي وګوري او ټکي په ټکي ئې په مقابل کي خپل علمي دلائل اقامه کړي.

تر دې بېځایه لنډو او اوږدو چي راتېر سو نو څه سر مو پرله ګرزوم د سترګو د اپرېشن له پاره بالآخره د سترګو د روغتون د ناروغانو په لیست کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شامل سوم. روغتون یا شفاخانه نیمه بندیخانه غوندي ګڼله کېدای سي. چي په هره کوټه کي سړی له هر چا سره واچوي نو هغه دې ته اړ پېږي چي د ځانځانۍ له احساسه راوزي او له نورو ناروغانو سره د یارانې په روحیه ګوزاره کوي. زما په ژوند کي چي دا لومړی پلا وه نو په دې روغتون کي رامعلومه سوه چي باید د اړتیا یو څه لوازم مي هم له ځان سره راوړي وای، لکه چای، بوره، د تشناب کاغذ، صابون او داسي نور. زیاتره به مي ځان ته ویله چي که "بیا ودېدم، اینکۍ مي ښه زده". د سترګو په دې شفاخانه کي چي په سلهاوو کسانو کار کاوه له پاس ډاکټرانو څخه رانیولې بیا تر نرسانو او خدمتګارانو پوري ټولي ښځي او نجوني وې چي په سوسیالیستي ازبکستان کي په بېلابېلو سویو روزلي سوي دي. دلته ناروغان کوړ ي، کوړي دې او ها خوا ته تلله راتلله او ما چي دوی ته کتله نو په سرسري توګه دا رامعلومېدله چي د سترګو ناجوړي یا کمزوري په طبیعي حساب د زاړه سن یوه ناروغي ده ځکه په سل کي پنځه نیوي کسان لیدل کېدله چي عمر خوړلي خلګ وه. شفاخانې ته چي څوک د بستر کېدو له پاره ورسي، بس له هغه ګړي څخه ځان سمدم مریض احساسوي چي د شفاخانې یا تنګ یا لوی بې موډه کالي په واغوندي. دوا ئې د سیسټم په شان د ټولو له پاره لکه خواړه غوندي متحدالماله وه. د یوې نرسي چي وار وي ځیني ګولې ما ته راکړي، خو یوه بله یوه ئې بیا هیڅ هم نه راکوي. زه نه پوهېږم چي دا به د ډاکټر هدایت وي او که به د دوی تر منځ زما په نسبت یو سیکالوجیکي توپیر. زه اوس سمدم ځان په معلولینو یا معیوبینو کي بولم ځکه د لومړی ورځي حال رابا ندي در پدلی او د سبا په هیله شپې تېروم. کومي کوټې ته چي ئې زه وار د واره راوستم نو هلته زما په شمول څلور ناجوړیان سوه. تر دې پسې ئې هلته څلور نفره روسان هم مېشته کړه چي نیمه کلیوالي او نیمه ښاري کلتور ئې درلودی. د طبقې په لحاظ کارګران وه. ډېر یارباشه خلګ وه او د انساني تهذیب په سپېڅلې روحیه ئې ژوند تېراوه. یوه یا بله ورځ به یو یا بل مریض هم رخصتېدی او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوټې له یارانو سره به ئې خدای په اماني کوله. نوی چي به بیا راغی تر یو څه ګړي وروسته به مو خوله ورسره پرې سوه او په مجلس به ورسره کښېوتو. یو ډنګر غوندي خوشنمایه سپین ږیری چي هلته نوی راغی خپل وروستی نوم ئې "کلیمنت" وښووی او له دې نامه سره روسان په دې وپوهېدله چي دا یهود دئ او په دې بیان ئې له هغه سره خپلي تو کمیزه فاصله څرګندوله.

زه ئې ورو ورو عملیاتو ته چمتو کولم. راته وې ویله چي ښی سترګه دي تر کیڼې سترګي کمزورې ده. واردواره باید ښی سترګه اپرېشن سي او بیا به شپږ میاشتي وروسته د دې بلې عملیات تر سره کړو. ما ورته وویل چي دا خو ستاسي کار دئ او په خپل کار ښه پوهېږی. په دې ورځ ئې لیکلی سند هم راڅخه واخیست چي زه د عملیاتو سره موافقه لرم. د سند تقریر ئې یو څو کرښي په خپله ژبه کښلی وو او ما البته د سترګو د جوړېدو په هیله په پټو سترګو ور امضاء کړ. دوی د ورځي تقریباً پنځوس د سترګو عملیاته کوله. هغه کسان زما په شمول چي په سبا کي تر عملیاتو لاندي راتله د نیلو په رنګ ئې د ورځي پر سر د ناټکي کلون په څېر او یا لکه د خیرات د سخوندرکي په شان نښاني کوله.

بیا نو یوه ښایسته ازبکه نجلۍ راغله چي غچي ئې هم ورسره را اخیستې وه. د دې له پاره چي ښی سترګه مي د سباني اپرېشن ته تیاره سي نو ما ته ئې وویله چي باڼوګان در غچي کوم. د غچي کولو په وخت کي ئې د زړه سوي په مهربانه لهجه وویله چي ستا خورا ښکلي ښایسته باڼوګان دي. ما په جواب کي ورغبرګه کړه چي غچي دي نه پوهېږي چي کوم ښکلي دي او کوم نابښکلي. خو هغه انسان چي په ښکلا ئې هم پوهېږي دې ته اړېږي چي په ناپوه غچي ئې په بدرنګ ولړي. چي ځان ته مي په هینداره کي وکتل نو عجبه ناشولټه شی راڅخه جوړ سوی وو. په دا سبا ئې سهار د اپرېشن له پاره په کڅوړه کي وپېچلم او پر اربه داره کټ ئې د عملیاتو خوني ته ننه ایستم. تقریباً په دوه ساعته کي ډاکټر له نرسانو سره زما د سترګي په عملیاتو لګیا وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په آخر کي ئې راته وويله چي اپرېشن په برياليتوب سر ته ورسېدی. پټۍ ئې پر سترګه راوتړله او تر خپلي کوټې ئې راورسولم.

په کوټه کي مو يو خورا خوشخويه، په توره غوښه پټ، په عمر زاړی روسی هم اوسي چي هر کله لنډي لنډي غزلي له ځانه ځخه وايي. کله چي په خپله مرسل بادونه ولي او يا د نورو دا اوري نو دی په روسي ژبه ورسره وايي: جنګ ادامه لري. دې ناروغانو ته چي له دباندي ځخه خپلوان راځي هر ګړی پرله پسې دغه خبرونه رارسوي چي غوښي څو چنده ګراني سوې، شيدې اسمان ته وختې، بوره بېخي نه پيدا کېږي، او داسي نور. دوی په ګډه په ها ها سره وخاندي او سرونه وښوروي. يهودي سپين ږيری بيا وايي چي د اپريل پر څورلسمه مي دواتيامه سالګره ده. دلته که زموږ سپين ږيري وای نو ټولو به کری، ورځ د ايمان او آخرت سوال کولای خو دا بدبخته ماټرياليسټان يوازي د ژوند خبري کوي او د مهذب کلتور له روحيې سره سم نه په چا غرض لري او نه د چا خوا وربدوي. ژوند که راحت وي او که زحمت وي هغسي ئې تېروي لکه څنګه چي تېرېږي.

دغه ورځ وه که دا بله چي يو پټوخ ازبک ئې يوه خالي سوي بستر ته راوستی. دی لکه د غلو پنډ مچ ټند ټند به کېدی او دې و ها خواته به ئې خپله غټه کونه ښوروله. په کوټه کي به ئې غماشي ليدلې، هغه به ئې ځارلې او د هغو په وژلو پسي ئې خپل پنډ اوربوز لاندي باندي د لټوني له پاره ښوراوه. عجيب خاصيتونه ئې وه. د بل چا خيال ئې چنداني نه ساتی. چي ستا به ځراغ نه وو په کار ده به هغه هرومرو لګاوه. چي ته به وتلې دی به کوټې ته راتلی او چي ته به راتلې دی به بيا له هغې ځخه وتی. پرېمانه ګوزونه ئې ويشتله. که د چا بد راتله او که ئې ښه راتله خو ده به د کوټې راډيو چالانه ساتله او ازبکي خندنونه به ئې د پروګرام تر پايه په آخره درجه کي ږغوله. د ده له اريستوکراسۍ سره چا مخالفت نه سوای کولای. که به د ده خوښه وه نو کلکين بايد خلاص وي او که به ئې بيا نه وه خوښه نو بايد ټينګ تړلی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوټې صوبداري په ده اړه درلوده. یو بل اشرافي ازبک چې د کومې مؤسسې مشر وو مخامخ به ئې له روسي ناروغانو سره په بده روسي خورا دوستانه مجلس کاوه خو هغه چې به د باندي وتلی وو نو پشلا به ئې ما ته د مسلمانۍ د اشتراک په وجه داسي ښکاره کوله چې له روسانو څخه ئې ډېر بد راځي. دا ئې هم د ټولنیز ژوند له حقائقو څخه یو حقیقت چې په خوله د چا دوست وي او په زړه کي د هغه دښمن. د ماښام پر مهال باندي به دا ناجوړیان له خپلو کوټو څخه دهلېزو ته سره راووتله او خپل تر منځ به له یوې او بلي خوا رږغېدله. موږ ته نژدې یو څو اناګاني هم بستر وې. یوه شپه چې دهلېز ته سره راوتلي وې نو مرکه ئې ما اورېدله. په دوی کي یوه چې په لوړ رږغ ئې د تقریر ژبه خورا روانه وه دا نورو ته به ئې د اللهم صل، اللهم ربنا او نوري د مسلمانۍ دوعاوي په داسي لهجه ویلې چې ګویا دا ښه په پوهېږي او دا نوري شنې امیاني دي. پر هغو باندي به ئې ځان ښکاره کاوه او چا له دې سره ژبه نه سوای کولای. ما ته ئې هغه زړه خاطره را په یاد کړه چې زموږ په کوڅه کي هم یو وخت دوې ښځې په مذهبي دوعاوو کي په سیالي سره لوېدلي وې. یوې ها بلي ته ویله چې ته خو اللهم صل غلطه وایې. تش دوې کلمې دي زده کړي دي. هغې بلي په جواب کي ورغبرګه کړه چې دا ستا په شان اوږده اللهم صل خو "دا رحم د مور درواغ دي".

له اپرېشنه سره زما د سترګي بینایي وځلېده او د باندي ورشو تر دمخه څو چنده روښانه راته وایسېده. خو د چپه سترګي سره چې ئې په لید کي برابري نه درلوده نو زه به په تلو، راتلو کي ټپرېدم چې اوس د کومې سترګي د لید ني په پیروي ګامونه واخلم.

دا نو د ۱۹۹۲ د مارچ میاشت ده. پر لسمه نېټه ئې د سترګي عملیات راوکړه او پر اووه لسمه نېټه له شفاخانې څخه راووتلم. دباندي هوا سړه وه. سترګه مي یخ ووهله او یا د کندهار په اصطلاح ګزک سوه. پر څلیرویشتمه نېټه بیا د دوهم ځل له پاره په هغه شفاخانه کي بستر سوم. تر دمخه ښه سوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاکن پر یوه مخ جوړه نه سوه. په هر حال د لیدني له پاره په راضي وم. دې بیان ته به نو پر همدې ځای خاتمه ورکړو ځکه ژوند ټوله همداسي دئ چي یوه خوا ئې سمه سي بیا ئې بله خوا له ښې ووزي. څو ورځې وروسته چي بیرته هوټل ته راغلم نو دلته فضا داسي معلومېده چي د ازبکستان اکاډیمي نن یا سبا افغاني مېلمنو ته جواب ورکوي چي اضافه پر کور به غمېدلي دي. ما ته ئې د فبرورۍ د میاشتي راهیسي یو غاز هم نه دئ راکړی. مېلمه پاله وایي چي د مسکو امر نور پر ازبکستان نه چلېږي.

هغه بله پلا چي زه یو څو هفتې په تاجکستان کي پاته سوم نو د داسي کسانو پوښتنه مي کوله چي پخوا زمانه له افغانستانه څخه د شوروي خاوري ته را اوښتي وي او دلته ئې د خپل ژوند بنا جوړه کړې وي. دوه درې کسه مي داسي څوک ولیدله چي د کارګرو له طبقې څخه وه او د بدخشان له نژدې سیمي څخه څو کاله پخوا دلته راغلي وه. ښه ژوند ئې درلودی او د پوره خوښۍ احساس ئې کاوه. همدا شان مي هلته یو پښتون وموندی چي عبدالعزیز نومېدی او په یوه کلي کي ئې ښه لوی کور له لوازمو سره درلودی. دی په ځواني کي را اوښتی وو. په خټه توخی وو او د زابل له علاقې څخه راغلی وو. بل پښتون مي هم ولیدی چي کور ئې په دوشنبه کي وو او د یوې پروژې جمداري ئې کوله. دی د هلمند له ساکزو څخه وو، چي په وړکینه د شپانه په توګه تر سرحد راتېر سوی وو او دلته ئې د بسیا ژوند سربېره له یوې تاتاري ماینې سره جوړه کړې وه. په کور کي ئې ټوله وسایل درلوده چي په افغانستان کي به ئې پلار و نیکه هم په خوب نه وه لیدلي. د دې دواړو بیان ما په هغه لیکنه کي کښلی دئ چي ها بله پلا مي په دې نامه ولیکله: "څه چي وینم هغه وایم". د ازبکستان په دې لنډ مهال کي مي یوه ورځ له یوه ازبکه څخه تش دونه واورېدله چي د مولانا مهي په نامه یو وخت کوم څوک له کندهاره دې هیواد ته د استوګني په توګه راغلی دئ او د هغه عکس د فرغانې په کوم اخبار کي هم چاپ سوی دئ. نور نو والله اعلم بالصواب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس نو زما په شمول د اکاډیمۍ افغاني کارمندان دې ته انتظار باسي چي کله به د ازبکستان د اکاډیمۍ واکداران یوه ډله سپاهیان راواستوي او په زور به مو له هوټله څخه وباسي. د مېلمه پالي سره دې موافقې ته ورسېدو چي ټوله په اورګاډي کي د تاجکستان خوا ته ځو. پرته له ما دا نورو غوښته چي د "ترمز" له لاري هیواد ته ستانه سي. ځکه واردواره هم له دې لاري څخه راغلي وه او تقریباً د درې میاشتني ستاژ دوره ئې هم دلته سر ته رسولې وه. خو زما چي د لسو میاشتو له ټاکلي پروګرام څخه پوره پنځه میاشتي لا پاته وې نو مي ژر زړه نه غوښتی چي دونه وختي د خپل کور تر دوړخه پوري ځان ورسوم. له ښه مرغه زما پالونکي ساتندوی زوم ډاکټر شېرحسن دا مهال په تاجکستان کي د اوسېدني له پاره یو کور سرښته کړی وو او ما ته ئې پخوا لا ویلي وه چي هلته به له ده سره یو څه زمانه واوسم. ځکه نو ما خپل سفر د دوشنبې تر ښاره پوري وټاکی او پاسپورټ مي مېلمه پالي ته وسپاره چي د تاجکستان ویزه ما ته راواخلي.

ستاسي به نو نتیجې ته تلوار وي خو زه وایم چي اوګره په تلوار نه سړېږي او تر څو پوري چي ژوند ادامه لري نو سړې و تودې او یا ښې و بدي ئې هم نه تمامېږي. یوازي مرګ د هر وګړي د حوادثو داستان ته خاتمه ورکولای سي.

ورځي او شپې مو له پرېشانیو څخه ډکي وې او هیلي مو نامعلومي آیندې په تاریکه کي خوب زنګولې. د اپریل میاشت په نن او سبا کي تېرېدله خو دوې ورځي د مخه راته وویل سوه چي د رواني میاشتي پر پنځلسمه نېټه به تاسي له ازبکستان څخه رخصت سی. دا ورځ هم راورسېده او سهار د تاشکند له ټېسنه څخه مخ پر "ترمز" او تاجکستان باندي ګاډۍ چالانه سوه. وطنداران یو ځای سره کښېنستو او په چورت وهلو یا ږغېدلو مو د سفر شېبې تېرولې.

ګاډۍ چټکه روانه وه او هر څوک ئې تر خپله سرنوشته پوري په بېړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځغلول، ما چي څو ورځي پخوا د اجي بابا يا جهان آفرين د زمولتيا په باب (د تاشکند آزموينه) تياره کړې وه، هغه مي هم د ځان او هم د انډيوالانو د خندولو او طبيعت صافولو له پاره وړغوله.

"ترمز" ته چي راورسېدو نو تر خداى په اماني وروسته دوى د هيواد پر خوا ولاړه او زه د دوشنبې د ښار پر لوري په ګاډۍ کي پاته سوم، بيا مي نو له دوى څخه يو لا نه دئ ليدلى چي څه ورپېښه سوه او تر کومه ځايه ورسېده، خو زه د تاجکستان د سياسي انډوخر د اړودوړ په وخت کي په خوړمنه سترګه د هغي ليکني لوستلو ته په ډېر شوق چمتو سوم، چي د ډاکټر شېرحسن د همت په برکت زما لاس ته راغله او د نونسمي پېړۍ په پاى کي د هغې مؤلف هانري والټر بيليو (د افغانستان د توکم پېژندني په باب يوه پلټنه) بللې وه.

په هيواد کي د پېښو له جريانه څخه زه دلته وپوهېدم چي نور نو وطن ته نه سم ستنېدلاى، نور کسان چي هوښياران وه وختي ئې لا د بيرته تلو دوطرفه هوايي ټکټان په پنځه شپږ زره روبله وپلورل او پر ځاى استفاده ئې ځني وکړه، خو زه چي ساده سړى وم او د ګټي په چل نه پوهېدم نو هغه تش راپاته کاغذي ټکټ لا اوس دا دئ له ما سره ئې ملګري لا نه ده پرې ايښې او تقريباً تر ديرلس کاله وروسته دلته د ډنمارک د هرتزهال په سمندري ښارګوټي کي ژړ–ژړ مخامخ راته ګوري او د حال په ژبه راته وايي چي:

"هرررر څنګه مي خطا ايستې!"

پاى

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ نور چاپ سوي کتابونه

۱. احمد شاهي کندهار –لومړی ټوک/استاد محمد معصوم هوتک
۲. احمد شاهي کندهار –دوهم ټوک/ استاد محمد معصوم هوتک
۳. د کوډو سرنوشت د علمي پلټني په رڼا کي/ استاد نومیالی
۴. د پښتنو د ټولنیز تاریخ مبادي/ استاد نومیالی
۵. انکار –شعري مجموعه/ عبدالقدیم پټیال
۶. شل مقالې –نهمه برخه/ علامه حبیبي
۷. شل مقالې –لسمه برخه/ علامه حبیبي
۸. شل مقالې –یوولسمه برخه/ علامه حبیبي
۹. شل مقالې –دوولسمه برخه/ علامه حبیبي
۱۰. شل مقالې –دیرلسمه برخه/ علامه حبیبي
۱۱. د کندهار دودونه/ عبدالخالق واسعي
۱۲. اوسني لیکوال/ استاد عبدالرؤف بېنوا
۱۳. پردېس بېنوا / عبدالقدیم پټیال
۱۴. کندهاري وروڼه/ استاد محمد معصوم هوتک
۱۵. په کندهار کي د کورنۍ جوړښت/ ظاهر افق
۱۶. د لومړي افغان –انګلیس جنګ مقدمه/ د نسیم سلیمي ترجمه
۱۷. د پلار لیکونه لور ته/ د نسیم سلیمي ترجمه
۱۸. پښتو متلونه/ د نسیم سلیمي تالیف
۱۹. په افغانستان کي د یوه بندي خاطرات/ د نسیم سلیمي ترجمه
۲۰. پر معیاري ژبه د معیار په ژبه یوه څېړنه/ استاد محمد معصوم هوتک

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱. د کندهار ښار/ عبدالهادي ریشا

۲۲. ځوان کلونه ناځوان وختونه – شعري مجموعه/ سعید لودین

۲۳. د میوند فاتح/ د عبدالنافع ثنا ترجمه

۲۴. پولیټیکل ساینس ته یوه کتنه/ د ډاکټر محمدصدیق ظهیر ترجمه

۲۵. نبوي کورنۍ/ مولوي عبدالهادي حماد

۲۶. نبوي معجزې/ مولوي عبدالهادي حماد

۲۷. اراکوزیا/ استاد عبدالقدوس نجیب

۲۸. افغانان نه ژاړي/ حاجي محمد رزمي

۲۹. افغان شاغاسیان – انګلیسي/ استاد محمد معصوم هوتک

۳۰. کشف شاهنامه قبل از دورهٔ مغل/ علامه حبیبي

۳۱. ملي هینداره/ استاد محمدګل نوري

۳۲. له کندهاره تر اټکه/ استاد محمد معصوم هوتک

۳۳. د بېنوا پرېشانه افکار/ استاد بېنوا

۳۴. نو موركي مؤرخین/ علامه حبیبي

۳۵. د کندهار مشاهیر/ محمدولي زلمی

۳۶. پردېس عربي قاموس/ د اختر محمد جهید ترجمه

۳۷. پښتو ستا میني بوداپیست ته بوتلم/ استاد محمد معصوم هوتک

۳۸. د پښتو ادب لنډ تاریخ/ علامه حبیبي

۳۹. ستایني او وېرني/ اروابناد عبدالمجید بابی

۴۰. د پښتو ژبي ننۍ مسألې/ محمدهارون خپل

۴۱. او داسي نور ...

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library